Дундговь аймгийн Сайнцагаан сумын засаг даргын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн явцын хэрэгжилтийн товчоо

/ 2018 оны 11 дүгээр сарын байдлаар /

№	Агуулга	Арга хэмжээний тоо	Бүрэн хэрэгжсэн	үүнээс				Нийт хувь
				70	40	0	ҮБ-гүй	
1	ЗАСАГЛАЛЫН ХҮРЭЭНД	23	20	2	1			94,8
2	ЭДИЙН ЗАСГИЙН ХҮРЭЭНД	8	6	1	1			88,75
3	НИЙГМИЙН БОДЛОГЫН ХҮРЭЭНД	52	41	7	1	2	1	89
4	ХҮНС ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН ХҮРЭЭНД	34	29	3	1		1	92,6
5	БАЙГАЛЬ ОРЧИН,ГАЗАР, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛ, УУЛ УУРХАЙН ХҮРЭЭНД	17	7	6	4			75,2
6	БҮТЭЭН БАЙГУУЛАЛТ, ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ХҮРЭЭНД	21	6	4			11	41,9
Нийт		**155**	**109**	**23**	**8**	**2**	**13**	**82,7**

Эрчимжүүлэх шаардлагатай болон тасарч болзошгүй заалтуудыг харуулбал

№	Зорилт	40 хувь	0 хувь	Тайлбар
1	Төрийн захиргаа	1		
2	Цэрэг ,гамшгаас хамгаалах			
3	Хууль эрх зүй			
4	Боловсрол	1		
5	Эрүүл мэнд			
6	Гэр бүл хүүхэд хамгаалал			
7	Соёл ,спорт			
8	МЭҮТасаг	1		
9	Сум хөгжүүлэх сан			
10	ОНХСан			
11	Санхүүгийн алба	1		
12	Худалдаа үйлчилгээ			
13	Газар ,Байгаль орчин	4		
14	Дэд бүтэц бүтээн байгуулалт			
Нийт				

ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН САЙНЦАГААН СУМЫН ЗАСАГ ДАРГЫН 2016-2020 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ХӨТӨЛБӨРИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТ

2018.12.11.

ЗДҮАХ-т тусгагдсан, зорилт	Арга хэмжээний №	Зорилтыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Хэрэгжих хугацаа	Зарцуулсан Хөрөнгийн хэмжээ, эх үүсвэр (сая төг)	Зорилтот түвшин, үр дүнгийн үзүүлэлт	Хүрсэн түвшин, хэрэгжилт	хувь
1	2	3	4	5	6	7	8
НЭГ.ЗАСАГЛАЛЫН ХҮРЭЭНД							
1.1.Төрийн үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулах	1	1.1.1. Сумын боловсон хүчний нөөцийн судалгааг гарган, төрийн албан хаагчдыг тогтвортой ажиллуулна.	2016-2020		Байгууллага бүр дутагдалтай боловсон хүчнийг хангах арга хэмжээ авна.	Сумын засаг даргын зөвлөлийн хурлаар Хүний нөөцийн бодлого,төлөвлөгөөг хэлэлцэн, засаг даргын 2017 оны А/113 тоот захирамжаар батлууллаа. Сумын харьяа төсөвт 14 байгууллагад **579** албан хаагч ажиллаж байна. Сумын хэмжээнд одоогийн байдлаар мэргэжилтэй ажил эрхлээгүй 35 хүртэлх насны /дээд, тусгай дунд / 314 иргэний судалгаа гарлаа. Үүнээс: Төвийн багт 189, хөдөөгийн багт 125. Цаашид эрүүл мэндийн төвд их эмч, цэцэрлэгт дуу хөгжмийн багш дутагдах хандлагатай.	70
	2	1.1.2. Төрийн албан хаагчдыг чадваржуулах ажлыг зохион байгуулж, төрийн үйлчилгээг иргэдэд хүнд сурталгүй, ил тод хүртээмжтэй хүргэнэ.	2016-2020	Сонин 2000.0	байгууллагу удад томилгооны, хууль эрх зүйн зөрчилгүй ажиллана.	Одоогийн байдлаар нийт 263 сургалтанд / орон нутгийн бүсийн /сумын ЗДТГазрын 22, боловсролын байгууллагын багш, ажилчид/ давхардсан тоогоор 5074 албан хаагч хамрагдлаа. Үйл ажиллагааны мэдээллээ “Сүүн-цагаан Сайнцагаан” сониноор дамжуулан иргэдэд хүргэж, 12000 ш сонин хэвлүүлж, 264 мэдээллийг иргэдэд хүргэлээ. Төрийн албан хаагчдад 21 хуулиар сургалт явууллаа.Багууд нийт 6500 гаруй иргэнд хууль,эрх зүйн сургалт явууллаа.	100
	3	1.1.3.Төрийн албан хаагчдыг гадаад дотоодод туршлага судлуулах,мэргэшүүлэх,сургалтанд хамруулах боломжийг нэмэгдүүлнэ.	2016-2020		Төрийн албан хаагчдын 5 дээш хувийг хамруулна.	Нарлаг багийн засаг дарга, Хот тохижуулах ОНӨААТҮГазрын дарга нар БНХАУ-ын Эрээн хотод ногоон байгууламжийн талаар 7 хоног туршлага судлаж, сургалтанд, сумын засаг дарга Солонгос улсын Гуяань,Япон улсад туршлага судаллаа. Тус сумын ЗДТГазрын албан хаагчид Өмнөговь аймгийн Даланзадгад сумын ЗДТГазартай туршлага судлах арга хэмжээг зохион байгуулж, 23 албан хаагч оролцлоо.	100

	4	1.1.4.Малчдыг мэдээллээр хангах,тэднийг төрийн үйл ажиллагаанд оролцох боломжийг нэмэгдүүлж, явуулын үйлчилгээг улирал бүр хүргэнэ.	2016-2020			Хөдөөгийн багууд багийн хурал цуглааныг улирал бүр хийж, / Наран баг 4 удаа– 18, Тэвш баг 3 удаа 16, Далай баг 5 удаа 15 , Үйзэн баг 3 удаа 16 / 65 асуудлыг шийдвэрлэж, 1048 иргэнийг хамрууллаа.Сумын засаг даргын А/82 тоот захирамжаар хөдөөгийн багуудад ажиллалаа. Уг ажлын хүрээнд удирдлагууд, багийн засаг дарга нар,хүн эмнэлэг ,мал эмнэлэг , орон нутгийн цаг үеийн мэдээлэл хийэ, 18 удаа 1212 өрхөд /давхардсан тоогоор / төрийн үйлчилгээг хүргэлээ. Сумын сонинг сар бүр багийн засаг дарга нарт хүргэлээ.	100
	5	1.1.5. Нутгийн захиргааны байгууллагаас бодлого боловсруулах, шийдвэр гаргахад иргэд,ИНБайгууллагын оролцоог нэмэгдүүлж, төрийн зарим чиг үүргийг ТББ-уудаар гүйцэтгүүлнэ.	2016-2020		ТББайгууллагатай хамтарч ажиллах гэрээ байгуулсан байх.	“Дэлхийн зөн” ОНХХөтөлбөр, Оюуны гэгээ ТББайгууллагатай ажлын гэрээ байгуулан ажиллалаа. “Хүүхдэд ээлтэй” дотуур байр хөтөлбөрийн хүрээнд дотуур байрны 186 сурагчдад харилцаа хандлага , зөв дадал хэвшилд сургах ,Хүүхэд хамгаалал , Гэр бүлийн хүчирхийллийн тухай-157 Жирэмсэн эхчүүдийн сургалтанд гэр бүлийн гишүүний хамтаар 40 иргэн , Баг, сургуулийн нийгмийн ажилтнуудад Кейс менежмент -10, Төрийн үйлчилгээний албан хаагчдын сургалт-54 , Жаргалтай гэр бүл аянд 40 өрхийн 80 иргэн , Эмэгтэйчүүд эрүүл бол үндэстэн эрүүл зэрэг сургалтанд 40 иргэнийг тус тус хамруулан нийт 700 гаруй албан хаагч иргэн , сурагч оролцлоо.“Жаргалтай гэр бүл” аяныг 2 сарын хугацаатай явуулж, зорилтот бүлгийн 40 өрх хамрагдаж, төрөл арга хэмжээнд оролцож, гэр бүлийн харилцаанд эрс өөрчлөлтийг хийхэд тус дэм боллоо.	100
	5	1.1.6.Төрийн болон ОНӨХБараа ажил үйлчилгээ худалдан авах ажиллагаанд орон нутгийн иргэд, ААНэгжийг оролцуулах, ”Шилэн тендер”-ийн бодлого хэрэгжүүлнэ.	2016-2020	170.0 сая	Шилэн тендер, шилэн дансны хэрэгжилтийг хангаж ажиллах	Сумын ЗДТГ-аас зарлагдсан 21 тендерийг 100 хувь цахимаар зохион байгуулж, мэдээллийг хууль журмын дагуу www.tender.gov.mnсайтанд байршуулан нээлттэй тендер шалгаруулалтын зарыг өдөр тутмын сонинд хэвлүүллээ. Аймгийн ОНӨГазраас зохион байгуулсан цахим тендерт оролцох талаар ойлголт, мэдээлэл олгох сургалтанд 9 аж ахуй нэгжийг хамрууллаа. Ажил үйлчилгээ худалдан авах ажлыг зохион байгуулах үнэлгээний хороонд ажиллах А3 сертфитикатын сургалтанд 30 иргэн суралцанаас 28 иргэн амжилттай суралцан төгссөн өнгөрсөн оноос 21 хүнээр өссөн байна.Энэ онд үнэлгээний хороо 18 байгуулагдсан, тендерийн талаарх мэдээллийг Дундговь вэб сайт, Сүүн цагаан- Сайнцагаан сонин , сумын вэб сайтаар олон нийтэд хүргэлээ. Улсын төсвөөс 601,264,700 төгрөг, ОНХСангаас 129442,7 мянган төгрөг	100

						зарцуулаад байна.Тендерт 60 гаруй ААНэгж, байгууллага оролцлоо.	
	6	1.1.7. Гадаад харилцааг бүх чиглэлээр бий болгож, хамтран ажиллана.	2016-2020		Хамтын ажиллагаа нэмэгдэнэ.	Одоогийн байдлаар Гуянийн төгөлийн үйл ажиллагаанд хамтран ажиллаж байна.	40
	7	1.1.8.Төрийн албан хаагчдын ажлын ачааллыг тэнцвэржүүлж, хариуцлагыг нэмэгдүүлж, хариуцсан ажлын мэдлэг,чадварыг сайжруулна.	2016-2020		Төрийн албан хаагчдад үйлчилгээг шуурхай хүргэж, иргэдийн гомдолгүй ажиллана.	Засаг даргын захирамжаар ажлын байрны тодорхойлолт боловсруулах ажлын хэсэг байгуулагдан ,нийт 39 албан хаагчийн ажлын байрны тодорхойлолтыг шинэчлэн батлууллаа. Албан хаагчидтай хөдөлмөрийн болон ёс зүйн гэрээ шинээр байгуулах ажлыг зохион байгууллаа. Байгууллагууд албан хаагчдад Засгийн газрын 258 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх ажлыг төлөвлөгөөний дагуу зохион байгуулж, нийт 20 албан хаагчдад сахилгын хариуцлага тооцлоо. Иргэнээс 2 албан хаагчид үйл ажиллагаатай холбоотой гомдол ирснийг барагдууллаа.	100
1.2.Хууль ёсыг бэхжүүлж,иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх	8	1.2.1.Захиргааны ерөнхий хуулийг албан хаагч бүр хариуцсан ажилдаа хэрэгжүүлж, шийдвэр гаргахад иргэдийг оролцуулан, тэдний эрхийг хамгаална.	2016-2020		Хуулийн хэрэгжилт хангагдана.	Захиргааны ерөнхий хууль, зөрчлийн тухай хуулиар харьяа байгууллагын удирдлагууд болон албан хаагчиддаа сургалтыг зохион байгууллаа. Иргэдийн санал санаачлагад үндэслэн сумын 3 дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүллээ. Сумын засаг дарга бүрэн эрхийн хугацаанд А захирамж 477, Б захирамж 47 –ыг гаргасан байна. Улирал бүр захирамжийг хянуулж зөвлөмжийг хэрэгжүүллээ.	100
	9	1.2.2.”Иргэний эрх зүйн боловсрол” аймгийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, иргэдийн хууль эрх зүйн боловсролыг дээшлүүлнэ.	2016-2017		-Эрх зүйн хөтөч орон тооны бус багийн үйл ажиллагаа тогтмолжсон байна.	Сумын эрх зүйн хөтөч багийн хүрээнд багийн засаг дарга нар ГХУСэргийлэх зөвлөлтэй хамтран Гэмт хэрэг зөрчилгүй аюулгүй амар тайван орчин аяны хүрээнд болзолт уралдаан , тэмцээнүүдийг иргэд, ТАХаагчдын дунд хамтран зохион байгуулж, 400 гаруй иргэнийг хамруулаа. Далай багийн малчдын дунд багийн өдөрлөг зохион байгуулж 150 гаруй иргэн оролцож , Замын хөдөлгөөн , Хулгайн гэмт хэрэг, Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулиудыг сурталчиллаа. “Хамтдаа шийдье” арга хэмжээний хүрээнд 6 уулзалт зохион байгуулж , 4 хуулиар гарын авлага боловсруулж 520 , хөдөөгийн 4 багийн нэгдсэн хурлаар 101 малчинд Бодь даатгал, малын индексжүүлсэн даатгалын,төвийн багуудын өдөрлөгөөр 272 иргэнд мэдээлэл өглөө. Дээрх арга хэмжээнүүдэд нийт 1443 иргэн хамрагдлаа.Төрийн албан хаагчийн заавал судлах хуулийн дагуу төсөвт мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран 13 төрлийн сургалтанд 417 албан хаагч хамрагдаж, Авилгын эсрэг олон	100

						улсын өдрийг тохилдуулан төсөвт байгууллагуудын нийт 5 багийн 25 удирдах албан тушаалтны дунд “Элсэн цаг” хуулийн тэмцээнийг ХЭХэлтэс,Элгэмсэг дотно Дундговь ТББайгууллагатай хамтран зохион байгууллаа. Төвийн багуудын өдөрлөгийг хуваарийн дагуу зохион байгуулж , ИТХ-ын дарга, ЗДарга, мэргэжилтнүүд иргэдэд цаг үеийн болон цаашид орон нутагт хэрэгжүүлэх ажлын талаар мэдээлэл хийлээ Багийн ИНХурлаар иргэдэд хууль эрх зүйн сурталчилгаа явууллаа. Хуулийн 10 нэр төрлийн сургалтыг давхардсан тоогоор 876 иргэнд хүргэлээ. Төвийн 5 багийн Нээлттэй мэдээллийн өдөр арга хэмжээнд хуульч өмгөөлөгчдийн холбооны өмгөөлөгчид, ГБХЗХГазрын мэргэжилтнүүд, Нийгмийн даатгалын хэлтэс оролцож, 300 гаруй иргэдэд холбогдох хууль сурталчилж иргэдтэй уулзлаа.	
	10	1.2.3.Иргэдийн оролцоотой Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, бүх шатанд авлигаас ангид ,ашиг сонирхлын зөрчилгүй ил тод байдлыг хангана.	2016-2020		Авилгын эсрэг үйл ажиллагаан ы төлөвлөгөөн ий хэрэгжилтий н үнэлгээ ахисан байна.	Сумын Авлигатай тэмцэх хөтөлбөрийг ЗД-ын А/29 тоот захирамжаар батлуулж, цахим хуудас, самбарт байрлуулж сурталчиллаа. Хөтөлбөр 90. 5 хувьтай хэрэгжлээ. ХАСХОМ гаргах 45 албан тушаалтны мэдүүлгийг хуулийн хугацаанд гаргуулан баталгаажуулж, цахимд байршууллааОдоогийн байдлаар 3 албан хаагчийн ХАСУМэдүүлгийг Авилгатай тэмцэх газарт хянуулж, дүгнэлтийг авч албан тушаалд томиллоо.ХАСХОМэдүүлгийг 2 албан хаагч 30 хоногийн дотор гарган баталгаажууллаа. ЭБАТушаалтны цэсний бүртгэлд тухай бүр хууль,журмын дагуу бүртгэлээ.Авилгын эсрэг өдөрт зориулан ЕБСургуулийн ахлах ангийн 177 сурагчдад хуулийн мэдээлэл,мэдлэг сорих тэмцээнийг сургуулиуд явууллаа.	100
	11	1.2.4.Байгууллага бүрийн архивын баримтын хадгалалт хамгаалалтыг стандартын шаардлагад нийцүүлж , эрэлт хайлт , тоо бүртгэл мэдээллийн цахим сан байгуулна.	2016-2020		Архивын баримт бичгийн хадгалалт хамгаалалт сайжирна.	Харъяа байгууллагын архивын баримтыг хадгалах, хамгаалах, стандартын талаар сургалт зөвлөмжийг тухай бүр тушаал, албан бичгийг үзэж зөвлөмж хүргүүллээ. Байгууллагын батлагдсан бүртгэлийг байгууллагын архивын ORGAMS программд шивж захирамж, тушаалуудыг скайнердаж 2009-2017 оны баримтыг цахимжуулж байна. Архивын мэдээг хугацаанд нь төрийн архивт хүргүүллээ.	100
	12	1.2.5.Мэргэжлийн байгууллагатай хамтран иргэдийн оршин суух	2016-2020		Хаягийн зөрчилгүй болно.	Улсын бүртгэлийн байгууллагатай хамтран баг хооронд хүүхэд-233, том хүн-190, иргэний шилжилт хөдөлгөөнийг хийж, нийт 423, 16 настай-226, 25 настай-314, 45 настай-173 , иргэний бичиг	100

		хаягийн мэдээллийн зөрчлийг арилгана.				баримтаа үрэгдүүлсэн-214 нийт 927 иргэнд цахим үнэмлэх олгож, хаягийн зөрчил арилгах ажлыг зохион байгууллаа.	
	13	1.2.6.”Хамтдаа шийдье”арга хэмжээг зохион байгуулна.	2016-2017		Төрийн үйл ажиллагаанд иргэдийн оролцоо нэмэгдэнэ.	“Хамтдаа шийдье” арга хэмжээг төлөвлөгөөний дагуу зохион байгууллаа. Сар бүр тодорхой салбарын иргэдийн төлөөлөлтэй хэлэлцүүлэг хийлээ. Ахмадууд, сургууль, багийн нийгмийн ажилтнууд , Хамтын ажиллагаа түншлэлийн жилийн хүрээнд төр хувийн хэвшлийн уулзалт , Газар тариалан эрхлэгч , Төрийн үйлчилгээний албан хаагчдын сургалт ,ХБИ-ийн уулзалт, СХСангаас зээл авсан иргэдийн сургалт хэлэлцүүлгүүдийг зохион байгуулж, сумын удирдлагууд, мэргэжилтэн нар сум орон нутгийн цаг үеийн мэдээллийг танилцуулж , цаашид хэрхэн хамтран ажиллах , тулгамдаж буй асуудал , тэдний санал хүсэлтийг нь сонслоо. Арга хэмжээнд 900 гаруй иргэн оролцлоо.	100
1.3.Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх	14	1.3.1.ГХУСэргийлэх ажилд иргэд, төрийн байгууллагын хамтын ажиллагааг сайжруулна.	2016-2020		Иргэдийн гэмт хэрэг буурна.	Гэмт хэрэг зөрчилгүй баг аяныг зохион байгуулж, төвийн 5 баг ГХУСэргийлэх ажлын төлөвлөгөө гарган иргэд хэсгийн төлөөлөгч нартай хамтран олон нийтийн эргүүлийг 7 хоногт 2 удаа гаргалаа.Сумын хэмжээнд 58 архины хамааралтай иргэдийн судалгааг гаргаж “Говийн хийморь” АА бүлгийн 2 удаагийн уулзалт цуглаанд 16 иргэнийг хамруулдлаа. Одоогоор 5 иргэн тус бүлэгт идэвхитэй хамрагдаж бусдадаа нөлөөлөх ажлыг хийлээ.	100
	15	1.3.2.“Архигүй Дундговь”, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, архидалтгүй орчин бүрдүүлэхэд иргэдийн хяналт,үйл ажиллагааг дэмжинэ.	2016-2020		Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.	“Архидалгүй аймаг-Дундговь” дэд хөтөлбөрийн хүрээнд зохион байгуулагдсан нутгийн шийдвэр гаргагчдын дунд “Хандлагаа өөрчлөх” сэдэвт лекцийг МУСГЗ Ж.Цогтсугир хийж,сумын харьяа байгууллагын удирдлагууд,аймгийн төрийн байгууллагын албан хаагчид хамрагдлаа. Иргэд, залуучуудтай хийсэн нэгдсэн уулзалтаар “Архидалгүй аймаг-Дундговь” (2018-2020) дэд хөтөлбөрийг танилцуулж , “Архигүй амьдрал аюулгүйн баталгаа” соён гэгээрүүлэх лекц яриа таниулга хийж, нийт 102 иргэд , залуучууд оролцлоо. ЕБСургуулийн ахлах ангийн нийт 438 сурагчдад лектор сургагч багш С. Батсайхан лекц уншлаа.	100
	16	1.3.3.Гэр бүлийн хүчирхийлэл тэй тэмцэх, хүүхдийг гэмт хэрэг,осол зөрчилд өртөхөөс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагаанд бүх шатны төрийн болон	2016-2020	2,500,000	Гэр бүлийн хүчирхийлэл тэй тэмцэх, хүүхдийг ослоос сэргийлэх арга	Сургуулийн нийгмийн ажилтнууд Өсвөрийн цагдаа бүлгэмийн хүүхдүүд, Хүүхдийн байцаагчтай хамтран Замын осол гэмтлээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр эцэг эхчүүд, сурагчид, жолооч, багш ажилчдад сургалт ,сурталчилгааны ажлыг төрөл бүрийн хэлбэрээр зохион байгууллаа. Сургууль, цэцэрлэгийн орчинд хүүхдийг осол гэмтлээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр “school police” эцэг эхийн эргүүлийг тогтмол гаргаж байна. Аймгийн	100

		ТББайгууллага, эцэг, эх, асран хамгаалагчийг татан оролцуулж,үүрэг хариуцлагыг сайжруулна.			хэмжээг зохион байгуулна.	төвийн авто замд явган хүний гарцын 15 тэмдэг, тэмдэглэгээг байршуулллаа. Дэлхийн зөн ОНХХ, Цагдаагийн газартай хамтран бага насны хүүхдийг замын хөдөлгөөнд аюулгүй оролцох хамгаалалт бүхий ханцуйвчийг 1-5-р ангийн 1752 сурагчдад олголоо. Зам тээврийн осолд хүүхэд өртөж байгаа шалтгаан нь жолооч нар машин согтуугаар барих, утсаар ярьж анхаарлаа сарниулах, хурдтай явах зэргээс хүүхэд хохирч байгааг анхааруулсан нөлөөллийн үйл ажиллагаа Тэмүүлэл СОУЗ-ийн сурагчид зохион байгуулж, ЭДЦС-ийн зүүн замаар зорчигч 30 жолоочид анхааруулга санамжийг уншуулллаа.	
	17	1.3.4.Сумын цагдаагийн төлөөлөгч,цагдаагийн байцаагчдын ажиллах нөхцөлийг сайжруулахад дэмжлэг үзүүлж,иргэдэд шуурхай үйлчилгээ хүргэх боломжийг нэмэгдүүлнэ.	2016-2020	151.900	-ажиллах нөхцөл сайжирна	Цагдаагийн кабоны засварт дэмжлэг үзүүллээ.Цагдаагийн байцаагч , төлөөлөгч багийн нийгмийн ажилтнуудтай хамтран Жаргалтай гэр бүл аян , Хот тохижуулах газар, байгаль орчны байцаагчтай хамтран орон нутгийн бүтээн байгуулалтын ажилд хорихоос өөр төрлийн ялтай 10 иргэнд сургалт зохион байгуулж ,модны нүх ухах ажил, сургууль төгсөгчдийн Эрдмийн баяр , Хүүхдийн баярын Дугуйн уралдааныг хамтран зохион байгууллаа. Тусгай зөвшөөрөлтэй ААНэгжүүдэд хяналт шалгалт хийхэд тогтмол хамтран ажиллалаа.Сумын ЗДТГазраас цагдаагийн төлөөлөгчийн үйл ажиллагаанд 205 л шатахуун , бичгийн цаас 8 боодлыг олгоод байна.	100
	18	1.3.5.Мал сүргийг хамгаалах,мал хулгайлах гэмт хэрэгтэй тэмцэх,урьдчилан сэргийлэхэд чиглэсэн малчдын бүлэг,нөхөрлөлийн үйл ажиллагааг дэмжинэ.	2016-2020		-Малын хулгай буурна	Сумын ГХУСЗөвлөл, БИНХурлын дарга нар хөдөөгийн 4 багийн малын хулгайтай тэмцэх бүлэглэлтэй хамтран ажиллаж , ГХУСЗөвлөл, Далай багийн нутагт Гэмт хэрэг зөрчилгүй аюулгүй орчин аяны хүрээнд өдөрлөг зохион байгуулж, малын хулгайн талаар мэдээлэл хийлээ. Өдөрлөгт 500 гаруй малчин иргэд оролцлоо. Дэрэн суманд болсон малын хулгайтай тэмцэх зүүн бүсийн зөвлөгөөнд 8 малчин оролцууллаа. Далай багт малын хулгайтай тэмцэх 5, Үйзэн багт 3, Наран багт 7 нөхөрлөл байдаг.Сумын хэмжээнд Тэвш багийн нутаг “Ихэрийн хөндий”-д малын хулгайн 1 тохиолдол гарч , гэмт хэргийг бүрэн илрүүлж хохирогчийг хохиролгүй болголоо.	100
	19	1.3.6.Хорихоос суллагдсан ажилгүй иргэдийг бүртгэлжүүлж хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих арга хэмжээнд хамруулж түр	2016-2020		Иргэдийг нийгэмшүүлэх ажил явагдана.	Хорихоос суллагдсан ажил хөдөлмөр эрхлээгүй 3 иргэн байна. Эргээр иргэдийн 1 нь хуулийн дагуу орон гэртэй боллоо. Иргэдээс хөдөлмөр эрхлэж байгаа иргэн байхгүй байна.	70

		болон байнгын ажлын байранд зуучилна.					
1.4.Батлан хамгаалах бодлогыг хэрэгжүүлэх	20	1.4.1.Батлан хамгаалах хууль тогтоомжийг иргэдэд сурталчилан хэрэгжүүлж,хяналт тавина.	2016-2020		Шинээр гарсан хуулийн хэрэгжилт хангагдана.	Цэрэг татлагыг жилд 2 удаа явуулж, цэргийн насны нийт 520 иргэнийг хамруууллаа. Ихэнх цэргийн насны залуус өвчнөөр чөлөөлөгдөж байна. Цэргийн насны 450 гаруй залууст Цэргийн тухай хууль танилцуулж, цагдаагийн хэсгийн байцаагчтай хамтран "Зөрчлийн тухай хуулиар сургалт мэдээлэл хийлээ.Иргэдийн эрүүлжүүлэх арга хэмжээг сумын 3 өрхийн ЭМТөвүүд нэрсийн дагуу зохион байгууллаа. Харьяа байгууллагын цэргийн насны эрэгтэйчүүдийн судалгааг гаргууллаа. Судалгаанаас үзвэл цэргийн насны иргэдийн 30 % нь цэргийн жинхэнэ алба хаасан иргэд байна. Багш нарын ихэнх хувь нь мөнгөн төлбөрөөр цэргийн албыг хаалаа. Сумын төвд үйл ажиллагаа явуулж байгаа ААНэгж байгууллагын батлан хамгаалах хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг шалган 23 иргэнд мөнгөн төлбөр ногдууллаа.	100
	21	1.4.2.Дайчилгааны төлөвлөгөөг тодотгон, дайчилгааны нөөцийн бүрэлдэхүүний сургалтанд иргэдийг хамруулна.	2016-2020		Бэлтгэл сургалтанд хамруулна.	Дайчилгааны бэлтгэл нөөцийн сургалтанд цэргийн штабаас ирүүлсэн хяналтын тооны дагуу 20 иргэнийг өөрийн аймаг болон Өмнөговь аймгийн цэргийн ангид сургалтанд хамрууллаа.	100
	22	1.4.3.Гамшгаас хамгаалах иж бүрэн болон команд штабын сургуулийг зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлнэ.	2016-2020	155.000	Бэлэн байдлын хангалтын үнэлгээ	Сумын гамшгаас хамгаалах мэргэжлийн ангийг шинэ дүрмийн дагуу тодотгол хийж,томилгоожуууллаа. Гамшгаас хамгаалах бэлэн байдлын үзлэгийг зохион байгуулж. сайн үнэлгээ авлаа. Сумын онцгой комисс,мэргэжлийн ангийн бүрэлдэхүүн оролцож, аймгийн Улаан загалмайн хорооноос анхан шатны тусламжийн сургалтыг хийлээ.	100
ХОЁР. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ХҮРЭЭНД ***Зорилго: Эдийн засгийн үр ашгийг нэмэгдүүлж, "Шилэн данс"ны хуулийг бүх шатанд хэрэгжүүлнэ.***							
2.1.Эдийн засгийн тогтвортой	2	2.1.1.Суманд ашиглалтгүй байгаа төрийн өмчийн барилгын тоог гарган эдийн засгийн эргэлтэнд оруулах,хөрөнгөөс хасах ажлыг хуулийн дагуу зохион байгуулна	2016-2020		Хөрөнгийн хамгаалалт сайжирна.	Тайлант онд хөрөнгийн дахин үнэлгээний ажил орон даяар хийгдэж байна. Орон нутгийн өмчийн газраас ирсэн албан тоот, удирдамжийн дагуу хөрөнгийн дахин үнэлгээ хийгдэж байна. Хагас жилийн тайлангаар ангилал зөрүүтэй хөрнгүүдийг залруулан бүртгэлд тусгалаа. Байгууллагын өмч хамгаалах комиссын дүгнэлтээр хуримтлагдсан элэгдлээ үлдэх өртгөөрөө бүрэн нөхсөн 0 үлдэгдэлтэй хөрөнгөнд үнэ тогтоож шийдвэр гаргууллаа.	100

	2	2.1.2.Газар ашиглалтыг сайжруулж, газрыг эдийн засгийн эргэлтэнд оруулна.	2016-2020		Газрын хяналт, ашиглалт сайжирна	Худалдаа, үйлчилгээний зориулалтаар 5 иргэнд 0,36га, ШТС-ын зориулалтаар 1 иргэн, 2 ААН-д 0,86га газрыг,үйлдвэрлэл, технологийн зориулалтаар 2 ААН-д 628,9 га шинээр эзэмшүүллээ, Засаг даргын 2018 оны А/126 тоот захирамжаар газар эзэмшүүлэх эрхийн гэрчилгээний дуудлага худалдааг зарласан боловч оролцогч бүртгүүлээгүйгээс хаагдсан байна.	70
	3	2.1.3.Мандалговь хотын ерөнхий төлөвлөгөөг шинэчилж батлуулна.	2016-2020			Аймгийн ИТХ-хурлаар хэлэлцүүлж, 22 тоот тогтоол гарлаа. Хотын ерөнхий төлөвлөгөөг хүлээн авах ажлын комисс байгуулагдлаа.	40
	4	2.1.4.Банк болон бусад байгууллагатай хамтын ажиллагааг хөгжүүлж,уялдаа холбоог сайжруулна.	2016-2020		480.0	Төрийн банктай хамтран бодлогын хүү, цалингийн зээлийн хүүгийн өөрчлөлтийн талаар ярилцлага зохион байгууллаа. Ярилцлагад 48 албан хаагч оролцлоо. Хас банк , Төрийн банктай хамтран Хүүхдийн эрхийг хамгаалах өдрийг тохиолдуулан Дугуйн уралдаан, Бүтэн өнчин хүүдэд хүндэтгэл үзүүлэх арга хэмжээнүүдийг хамтран зохион байгуулж дэмжлэг үзүүллээ.“Хамтын ажиллагаа-түншлэл”-ийн жилийн хүрээнд “Төр хувийн хэвшлийн хамтын ажиллагаа” хэлэлцүүлгийг төрийн байгууллага,ААНэгжийн захирал, иргэний төлөөллийг хамруулан /50/ СЭЗДСургууль, ХХҮГ-тай хамтран зохион байгууллаа.	100
2.2.Төсөв санхүүгийн ил тод байдлыг хангах	5	2.2.1.Төсвийн зарцуулалтын үр ашгийг дээшлүүлэн,өр авлагагүй ажиллана.	2016-2020		-бйагууллага бүр өр, авлагагүй ажиллана.	Засгийн газрын санхүүгийн удирдлага мэдээллийн цахим сүлжээний Freebalance программ ашиглан төрийн сан үйл ажиллагаагаа явууллаа. 2018 онд харъяа төсөвт 15 байгууллагын 68 дансаар нийт **6621** ш төлбөрийн хүсэлтээр 8,228,259.0 мян төгрөгний гүйлгээ шивж гүйцэтгэж, хянан баталгаажуулж дамжууллаа. Сумын 2018 оны орон нутгийн орлогын эхний үлдэгдлийг ЗДТГазрын төсөвт, тусгай зориулалттай шилжүүлгийн байгууллагын сангуудын оны эхний үлдэгдэл 20,3 сая төгрөгийг нэмэгдүүлэн , төсөвт нэмэлт өөрчлөлт оруулан ИТХ-ын 7 дугаар хуралдаанаар хэлэлцүүлж батлуулсан. Зайлшгүй үүсэх өрийн судалгаа гарган төсөвт зохицуулалт хийх саналыг Аймгийн санхүү төрийн сангийн хэлтэст хүргүүлж, оны эцсээр өр үүсэхгүй, авлагыг бууруулсан.	100
	6	2.2.2.Төсвийн зарцуулалтанд тавих хяналт, үнэлгээг иргэд, ТББайгууллагаар	2016-2020		Мэдээллийн ил тод байдал хангагдана.	Төсвийн ерөнхийлэн захирагчийн 2017 оны жилийн эцсийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан аудитлагдаж зөрчилгүй санал дүгнэлт авлаа. Тус тайланг харъяа төсөвт 15 байгууллага, 7 сангийн санхүүгийн тайланг нэгтгэлээ.Шилэн дансны хуулийн	100

		гүйцэтгүүлнэ.				хэрэгжилтэд аймгийн аудитын газар, санхүүгийн дотоод хяналтаас хяналт шалгалт хийж, хэрэгжилт 98 хувьтай байна.	
	7	2.2.3. Байгууллага бүрийн Шилэн дансны хуулийн хэрэгжилтэнд хяналт тавьж, төсвийн шууд захирагч,нягтлан бодогчдын ажлын хариуцлагыг сайжруулна.	2016-2020		-санхүүгийн ил тод байдал хангагдана	Шилэн дансны нэгдсэн цахим хуудсанд төсвийн мэдээллээ хуулийн хугацаанд байршуулж илгээлээ. 1-3-р улирлын сумын нэгтгэсэн тайлангаар 95 хувьтай. Байгууллага бүрийн мэдээллийн санг хянан, заавар зөвлөмжийг тухай бүр өгч ажиллалаа. Төсвийн нягтлан бодогч нарт сургалт,мэдлэг сорих тэмцээнийг сумын санхүүгийн албанаас явууллаа.	100
	8	2.2.4.Татварын орлогын төлөвлөгөөг жигд биелүүлэхэд ТАХаагчдын ажлын уялдаа,хариуцлагыг нэмэгдүүлнэ.	2016-2020	120,732.4	татварын орлого биелнэ.	ОНО –ын төлөвлөгөө 11 сарын мэдээгээр 403,191.0 мянган төгрөг, гүйцэтгэл 456,453.6 мянган төгрөг 113.2 хувийн биелэлттэй.Багийн засаг дарга нартай галт зэвсэг, бусад татвар төлөлтийн талаар мэдээлэл солилцож, үлдэгдэл татварыг төлүүллээ. Үүнд галт зэвсэг 3075.0 , түгээмэл тархац 8.820,0 бусад орлого 3.426.3 нийт 15,321.3мян төгрөгийн орлого ОНО-д төвлөрүүллээ. Аймгийн цагдаагийн хэлтэстэй хамтран 11,12 сард “Галт зэвсэг -2018” аян зохион байгуулж 12 сард бууны албан татварыг 100% төвлөрүүллээ.	
ГУРАВ.НИЙГМИЙН БОДЛОГЫН ХҮРЭЭНД ***Зорилго:Иргэдийн эрүүл аюулгүй орчинд сурч, хөгжих, ажиллаж ,амьдрах таатай орчин нөхцөлийг бүрдүүлж, нийгмийн үйлчилгээнд тэгш хүртээмжтэй хамрагдах боломжийг бий болгох замаар хүний хөгжлийг дээдэлнэ***							
3.1. Иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалах	1	3.1.1.Иргэдийг халдварт болон халдварт бус өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх үзлэгт жил бүр хамруулж, В,С вирусийн илрүүлэлт, эмчилгээг сайжруулж, зонхилон тохиолдох хавдрын өвчлөлийг бууруулна.	2016-2020		Урьдчилан сэргийлэх үзлэг хийгдсэн байна.	Элэг бүтэн монгол “ хөтөлбөрийн 2-р шатны үйл ажиллагааны хүрээнд 15-39 насны 1050 иргэдхамрагдахаас 663 иргэд хамрагдлаа. В вирустэй 39 буюу 5,8 %, С вирутай 20 буюу 3,0 % илэрснийг аймгийн нэгдсэн эмнэлэгт илгээж В.С вирусын өөрчлөлтэй иргэдийг халдвартын эмчийн хяналтад үзүүллээ.	70
	2	3.1.2.Эх хүүхдийн эрүүл мэндийг хамгаалах “Нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд”ийн үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, тусламж үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулан,	2016-2020		-Өвчлөл буурна. - Хүүхэд бүр хамрагдсан байх	2018 оны 12 сарын байдлаар 132 эх амаржсан ба 72 цагийн дотор 100 % эргэлт хийлээ. 2017 оны жилийн эцсийн хүн амын статистик тоогоор 5 хүртэлх насны нийт 837 хүүхдээс давхардсан тоогоор 1518 хүүхдийн өсөлт жинлэлт хийсэн байна. Өсөлтийн хоцрогдолтой хүүхэд байхгүй. Хүүхэд болон эхийн эндэгдэл гараагүй	100

		хүүхдийн өвчлөлийг бууруулна.					
	3	3.1.3.Сумын ЭМТөвийн гамшиг осол,шинэ сэргэж буй халдварын үеийн эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний бэлэн байдлын нөөцийг бүрдүүлнэ.	2016-2020		Бэлэн байдал хангагдана	Гамшгийн бэлэн байдлын төлөвлөгөө, шүлхий өвчний үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө боловсруулж, гамшгийн бэлэн байдлыг хангах зорилгоор 1 удаагийн хамгаалалтын комбинзон 10 ариутгалын уусмал зэрэг бэлтгэсэн байна. Сумын хэмжээнд гарсан ариутгалын постуудад өдөр бүр үзлэг хийж витаминжуулалт хийлээ. Бэлэн байдлын нөөцийг журмын дагуу бүрдүүллээ.	100
	4	3.1.4.Цахим эрүүл мэндийн төслийг хэрэгжүүлнэ.	2016-2020		иргэдэд жигд хүртээмжэй, хурдан шуурхай үйлчилнэ.	Сумын ЭМТөв Нийгмийн даатгалын газраас цахим жор бичилтийн талаар сургалт авч хөнгөлөлттэй эмийн жорын үйлчилгээг иргэдэд жигд хүртээмжэй, хурдан шуурхай үзүүлэх үүднээс онлайн үйлчилгээг нэвтрүүлэн ажиллаж байна. SPSS судалгааны программ суулгаж НЭМА –г 2 хоногийн сургалтанд, Нарлаг багийн их эмчийг 2 өдрийн ЭХО-ны баримжаа олгох сургалтанд хамрууллаа. Дархлаажуулалт цахим програмд шилжиж байгаатай холбоотой дадлагажуулах сургалтанд хамрагдлаа.	100
	5	3.1.5.Сумын ЭМТөвийг зүрхний цахилгаан бичлэг, зөөврийн ЭХО аппаратыг тогтмол ажиллуулна	2016-2020		Иргэдэд чирэгдэлгүй үйлчилгээ үзүүлнэ	Сумын ЭМТөв Нарлаг багийн их эмч Я.Цэнд-аюуш ЭХО -ны баримжаа олгох сургалтанд хамрагдаж жирэмсний эхний 3 сартай ээжүүдэд ЭХО-гоор харж үйлчилж байна.	100
	6	3.1.6.Сумын ЭМТөвд авто машины парк шинэчлэлт хийж, бага эмчийн унааны асуудлыг шийдвэрлэнэ.	2016-2020	2,997300	Авто машины парк шинэчлэл хийгдэнэ.	2018 оны 1-р улиралд Эрүүл мэндийн яамнаас УАЗ-2206 маркийн ДУА 52-18 дугаартай пургон машин хүлээн авсан. Пургон машины доторлогоо бэхэлгээнд 2 сая төгрөг зарцуулж, граж шинээр барилаа.	70
	7	3.1.7. Шинэ суурьшлын хороололд усан санг бий болгоно.	2016-2020	13,0 сая	Ундны усан хангамж нэмэгдэнэ	Засаг даргын А/91 тоот захирамжийн дагуу усан сан бий болгох үнэлгээний хороо байгуулагдан тендерийг зарлан Мандал багийн 17-р гудамжинд 300 м шугам бүхий ус түгээх байр барих ажлыг ОНХСангийн хөрөнгөөр “Дундговь-Ус” ОНӨААТҮГазар гүйцэтгэлээ. Тус ус түгээх байр нь Мандал багийн иргэдийг ундны усаар хангах зорилгоор баригдсан бөгөөд Мандалын 16-р гудамжнаас урагш амьдардаг өрхүүд ойр цэгээс ундны усаа хэрэглэх боломжтой болж, 300 м шугам дагуу амьдардаг айлууд цэвэр усны шугамд холбогдох боломж бүрдлээ.	100

	8	3.1.8.Иргэдийн усыг зохистой хэрэглэх, ашиглах боломжийг бүрэн шийдвэрлэх арга хэмжээ авч гадаадын төсөл хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх боломжийг судална.	2016-2020		Усыг зохистой хэрэглээ нэмэгдэнэ.	Иргэдэд усны эрүүл ахуйн 7 дадал хуванцар савны хэрэглээний тухай гарын авлага боловсруулж аймгийн төвийн 15 худаг дээр байрлуулллаа. Мөн гэр хороололд оршин суудаг 40 иргэдэд Ундны усны чанар,зөв хооллолтын аюулгүй байдал,эрүүл ахуй сэдэвт сургалтыг МХГ-ын мэргэжилтэнтэй хамтран хийлээ.Тус сумын Арвижих багийн нутагт байгаа “Сайн ус” ны худагт шинжилгээ хийлгэж, хашаажуулах арга хэмжээ авлаа.	70
	9	3.1.9.Төрийн болон ТББайгууллага,хувийн хэвшил,иргэдийн идэвхи оролцоог нэмэгдүүлэн “Эрүүл хот”, сум, баг, байгууллага, өрх, иргэд”ийг шалгаруулна.	2016-2020		ТББайгууллага,хувийн хэвшил, иргэдийн идэвхи оролцоо нэмэгдэнэ	"Эрүүл мэндийг дэмжигч өрх "шалгаруулах уралдааныг 12 үзүүлэлтийн дагуу явуулж болзол хангасан өрхүүдийг шалгаруулллаа. "Эрүүл мэндийг дэмжигч өрх”-өөр 1. Наран багийн иргэн Г. Дугар 2. Тэвш багийн иргэн Б. Нэргүй 3. Далай багийн иргэн М. Чулуу 4. Үйзэн багийн иргэн Л. Нямзав	100
	10	3.1.10.Хөдөөгийн малчдыг эрүүл мэндийн УС-х үзлэгт хамруулна.	2016-2020		Малчдын эрүүл мэнд сайжирна	Нийт хөдөөгийн 6687 малчдыг үзлэгт хамруулснаас 2870 буюу 42,9 %-ийг урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамрууллаа.	70
	11	3.1.11.Иргэдэд эрүүл мэндийн боловсрол олгох,мэдээлэл, сургалт, сурталчилгааг тогтмолжуулж, эрүүл зан үйл, хандлага, дадлыг төлөвшүүлэх, тэдний санал санаачлагыг дэмжинэ.	2016-2020		Эрүүл мэндийн боловсрол нэмэгдэнэ	МХГ-ын эрүүл ахуйн халдвар хамгааллын улсын ахлах байцаагчтай хамтран сургууль, цэцэрлэгийн эмч, тогооч, үйлчлэгч нийт 43 албан хаагчид “Сургуулийн орчинд эрүүл зөв хоол бэлтгэх, эрүүл ахуйн дэглэм сахих нь” сэдэвт сургалтыг зохион байгууллаа. Сургалтаар СЭМТ-өөс 2, МХГ-аас 3 бүлэг хичээл заалаа. Сургалтын үр дүн: Цаашид эрүүл ахуйн дэглэм сахих, сургуулийн орчинд хүүхдүүдэд хоногийн хоолны орц нормыг зөв тогтоох, хоол хүнсээр дамжих халдварт өвчний талаар зохих мэдээлэлтэй боллоо.	100
	12	3.1.12.Зонхилон тохиолдох халдварт бус өвчний эрт илрүүлэг үзлэгийн хувийг сумын хэмжээнд нэмэгдүүлэхэд хамтарсан багийн үйл ажиллагааг дээшлүүлнэ.	2016-2020		Халдварт бус өвчин эрт илэрнэ	Зонхилон тохиолдох халдварт бус өвчний эрт илрүүлэг үзлэгээр: Артерийн гипертинзи үзлэгт 1049 иргэн хамрагдахаас 591 буюу 56,3 % Чихрийн шижин үзлэгт 1120 хамрагдахаас 600 буюу 53,7 %, Хөхний үзлэгт 822 хамрагдахаас 565 буюу 68,7 % ,Умайн хүзүүний хавдар илрүүлэх эсийн шинжилгээнд 298 хамрагдахаас 221 буюу 74,1 хамрагдаад байна.	70
	13	3.1.13.Иргэдийн дунд БЗДХӨ-ний өвчлөлийг бууруулах ажлыг зохион байгуулна.	2016-2020		Өвчлөл буурна	Сүрьеэ өвчнөөр 2017 онд 10, 2018 онд 6 тохиолдол бүртгэгдлээ. Хөдөөгийн хүн амд сүрьеэ, бэлгийн замаар дамжих халдварын илрүүлэг үзлэг шинжилгээ, оношилгоог хийх төслийн хүрээнд “Сүрьеэгүй ирээдүйн төлөө хамтдаа -1” “Эрүүл цус-2” аяны	100

						хүрээнд нийт 223 иргэнийг хамруулж 26- ийг цэрний сорьцыг авахуулахаар явуууллаа. “Сүрьеэгүй Дундговь” сэдэвт сургалтанд 1 их эмч 3 бага эмч 2 сувилагч хамрууллаа.	
	14	3.1.14.Сумын цэцэрлэгүүдийг эмчтэй болгох асуудлыг шийдвэрлэнэ.	2016-2020		Эрүүл мэндийн үйлчилгээ ойртоно	2017-2018 онд сумын 7 цэцэрлэгийн 1 цэцэрлэг бие даасан эмчтэй болж, 6 цэцэрлэг гэрээт эмч ажиллуулан хүүхдэд эрүүл мэндийн үйлчилгээг хүргэлээ. ЭМГазраас 1653 хүүхдийг цагаан хорхойн шинжилгээнд хамрууллаа. Сумын 5 сургууль, 7 цэцэрлэгийн нийт 4343 хүүхийг амны хөндийн эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулж шүдний өвчлөлтэй 1613, эрүүл шүдтэй 1359 хүүхэд байна. Эмч нар хүүхдүүдийг витаминжуулан , вакцинжуулалтын судалгаа гарган үр дүнг тооцлоо. Дэлхийн гар угаах өдрөөр эцэг эхчүүдэд Гар угаахын ач холбогдол сургалтыг зохион байгууллаа.	100
3.2. Боловсролын чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлэх	15	3.2.1.Хүүхдийг иргэн болгон төлөвшүүлэхэд эцэг, эхийн хяналт, оролцоог нэмэгдүүлнэ.	2016-2020		Эцэг эхийн оролцоо нэмэгдэнэ	Сумын “хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийг таслан зогсооход эх дэлхийгээрээ нэгдье” аяны хүрээнд ЕБоловсролын 5 сургуулийн багш, сурагч тэдний асран хамгаалагчдад сургалт хэлэлцүүлгийг аймгийн ГБХЗХГазар, сумын ЗДТГазрын нийгмийн ажилтан, сургуулийн нийгмийн ажилтан хамтран зохион байгууллаа. Аянд 1980 суралцагч, 638 эцэг эх асран хамгаалагчид нийт 2618 иргэн хамрагдлаа. ЭДЦС, ГИЦС, Хүмүүнлэг сургууль, 7 цэцэрлэг эцэг эхийн SHOOL POLICE эргүүлийг ажиллуулж нийт 2484 эцэг эх хуваарийн дагуу гарч, зам тээврийн хөдөлгөөнийг зохицуулан хүүхдийн аюулгүй байдалд анхаарлаа.	100
	16	3.2.2. Сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагуудын багш нарт зориулсан”Багш бүрт компьютер” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.	2016-2020		Багш нарын ур чадвар дээшилнэ.	БСШУСЯ-наас 1-р цэцэрлэг, 4-р цэцэрлэг, 6-р цэцэрлэгт 4 ширхэг компьютер, өнгөт принтер 2-ыг олголоо. Мөн 1,2,3,4,5,6,7, цэцэрлэгүүд дотоодын нөөц бололцоог ашиглан хандивын шугамаар багш нарын компьютерын хэрэгцээг хангалаа	100
	17	3.2.3.Сургуулиудыг байгаль , нийгмийн ухаан, гадаад хэл, урлаг,спортын төрөлжсөн ангитай болгоно.	2016-2020		Төрөлжсөн сургуулиуд нэмэгдэнэ.	Үнэлэх боломжгүй	--
	18	3.2.4.Мандал сургуулийг “Цахим сургууль” хөтөлбөрт хамруулж, стандартад нийцсэн орчин	2016-2020		Хөтөлбөр хэрэгжинэ.	Мандал сургууль 155.0 сая төгрөгний төсөвтэй “Цахим сургууль” төслийг боловсруулан аймгийн Засаг дарга болон БСУГ-талбан бичгээр хүргүүллээ.	40

		үеийн техник хэрэгслээр бүрэн хангана.					
	19	3.2.5.Ахмад настан, залуучууд ,хүүхдийн гурван үеийн алтан хэлхээг бэхжүүлэх ажлыг монгол ёс уламжлалд тулгуурлан хэрэгжүүлнэ.	2016-2020		Ахмад үеэсээ суралцана.	Сургалтын МУГБ, зөвлөх багш, профессор З.Цэвээравдан "Ахмадын зөвлөх үйлчилгээ авах төслийн дагуу" "Эрдмийн далай" цогцолбор сургуулийн 10-11-р ангиудад 137 цагийн зөвлөн туслах сургалтыг 245 сурагчдыг оролцуулан явууллаа. Дундговь аймгийн "Ахмад болон тэргүүлэх мэргэжлийн зэрэгтэй багш нар"-ын анхдугаар зөвлөгөөнд тус сумаас гарсан гавьяат багш Д.Дамдинжав, Г.Бизъяажав, З. Цэвээнравдан нар оролцлоо. Уг зөвлөгөөнд ЕБСургуулийн багш нар "Багшийн арга туршлага" үзэсгэлэн гаргаж, Зөвлөх багш Ц.Ганхуяг, тэргүүлэх зэрэгтэй багш Т.Мөнхбат нар илтгэл тавилаа.	100
	20	3.2.6. "Хүүхдэд ээлтэй дотуур байр" хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.	2016-2020	126.6 сая	Тав тухтай орчин бүрдэнэ	Хөтөлбөрийн хүрээнд ЭДЦСургуулийн 2 дугаар дотуур байр нь гадаа орчноо тохижуулан, ногоон байгууламжаа томруулж, зүлэгжүүлж,тохижилт хийлээ.Аймгийн ОНХСангийн хөрөнгөөр дотуур байрны дээврийн засвар, сантехникийн засварыг "Ган-Илч" ХХК хийлээ. ГИЦСургуулийн хүүхдийн дотуур байр нь 17 00-ын өрөөтэй, халуун усны өрөөнд 4 шүршүүртэй, угаалтуур-10, хувцас угаах 3 машинтай.Хяналтын камерыг хоолны зааланд-1, давхруудын коридорт нийлээд-5, шатанд-1, гадна үүдэнд-1 зэргийг байрлуулж ашиглаж байна.Тоглоомын уншлагын танхимд 5 суурин комьпютертэй. 6 настны өрөөг суралцах тав тухтай орчинг бий болгож, зориулалтын 00-н өрөөтэй боллоо.	100
	21	3.2.7.Багшийн хөгжил, ажлын үнэлэмжийг дээшлүүлж, гадаад дотоодод сургалтанд хамруулах замаар чадварлаг багшийн тоог нэмэгдүүлнэ.	2016-2020		Багшийн чадвар нэмэгдэнэ	Мэргэжлийн багш нарын 1,5,10 жилийн сургалтанд хуваарийн дагуу Улаанбаатар хотод 13 багш хамрагдав. Өвөр монголын Баяннуур аймгийн хамтын ажиллагааны хүрээнд тус сумаас 5 сургуулийн 10 багш 5 хоног Баяннуур аймгийн дунд, бага сургуулиудтай танилцаж, туршлага солилцлоо. 2018 онд 63 удаагийн сургалтад давхардсан тоогоор 1352 багш, ажилчид хамрагдсан байна. Хос тархины тэнцэл төслийн хүрээнд бага ангийн 16 багш, сургалтын менежерийн хамт нийслэл хотод ТОУО академийн сургалтанд хамрагдлаа.	100

	22	3.2.8. МУ-ын гавъяат багш Н.Өлзийн нэрэмжит улсын математикийн нээлттэй олимпиадыг жил бүр уламжлал болгон зохион байгуулна.	2016-2020	590.0	Математикийн сургалтын чанар дээшилнэ.	Мандалговь хотноо МУГБ Н.Өлзийн нэрэмжит математикийн нээлттэй олимпиад жил бүр амжилттай зохион байгуулагдаж, Улаанбаатар хот төдийгүй бусад аймгууд болон өөрийн аймгийн нийт 30 сургуулийн төлөөлөл 1000 гаруй багш сурагчид оролцлоо. МУГБ Н.Өлзийн нэрэмжит математикийн олимпиад нь Улаанбаатар хотын багуудыг нээлттэй оролцуулдаг хөдөөгийн ганц олимпиад гэдгээрээ нэр хүнд, чансаа зэрэглэлийн хувьд улсын хэмжээнд 3-рт эрэмбэлэгддэг олимпиад юм.	100
3.3.Биеийн тамир ,спортын арга хэмжээнд иргэдийг хамруулах	23	3.3.1.Хотын төвд хөнгөн атлетикийн болон хөл бөмбөгийн ногоон талбайтай болно.	2016-2020			Үнэлэх боломжгүй	-
	24	3.3.2. Спортын “Бага олимп”зохион байгуулна.	2016-2020			Дундговь аймгийн "Нэг зорилго-нэг баг" уриатай “Бага олимп” спортын тэмцээнд сумын төв хөдөөгийн багууд 3 багт хуваагдаж амжилттай оролцлоо. Тэмцээнд нийт 201 тамирчид спортын 7 төрлийн 216 багц медалийн төлөө өрсөлдөж нийт 22 медаль хүртлээ. Үүнээс: Алт-10 Мөнгө-9 хүрэл-4 Багийн нийт дүнгээр Наран, Далай, Нарлаг багийн баг тамирчид тэргүүлж, Үйзэн, Арвижих, Айраг багийн баг тамирчид гутгаар байранд шалгаран Цом, өргөмжлөл хүртлээ.Сумын залуучуудын аврага шалгаруулах “Волейбол”ын тэмцээнд төвийн 5 багийн 80 гаруй тамирчид,хөл бөмбөгийн тэмцээнд 6 багийн 60 тамирчин оролцлоо.	100
	25	3.3.3.Суманд шинээр байгуулагдах спортын холбоо,хамтлагийн үйл ажиллагааг дэмжин хамтран ажиллана.	2016-2020			Сумын засаг даргын А/105 захирамжийн дагуу сумын ЗДТГ-ын дэргэд Биеийн тамир, спортын орон тооны бус зөвлөлийг 6 хүний бүрэлдэхүүнтэй байгууллаа. Сумын хэмжээнд үндэсний сур, шагайн харваа,сагсан бөмбөг,волейболын спорт насны ангилалаар түлхүү хөгжиж байна. Цаашид багийн спортыг дэмжих бодлого барин ажиллаж байна.	100
	26	3.3.4.Биеийн тамираар хичээллэх,хөдөлгөөний хомсдлоос урьчилан сэргийлэх арга хэмжээг багийн иргэдийн дунд байнга зохион байгуулна.	2016-2020	550.0	Хөдөлгөөний хомсдлоос сэргийлнэ.	Сургуулиудын биеийн тамирын багш нар волейбол, сагсан бөмбөгийн дугуйлан хичээллүүлж сурагчдыг бэлтгэж байна. Улсын чанартай тэмцээн уралдаанаас Волейбол- 26, Сагсан бөмбөг- 1, Жудо-1, Хөнгөн- 5, Таекандо-21 сурагчид амжилт үзүүллээ. Сурагчдын лиг”-2017 сагс, волейбол”-ын тэмцээнийг зохион явууллаа.Сумын төсвийн байгууллагуудын ажилчин албан хаагчдын дунд волейбол-102, сагсан бөмбөг-126 , теннисны	100

						тэмцээн-130, даам-26 нийт 4 төрлийн тэмцээнийг зохион явуулж, давхардсан тоогоор нийт-384 ажилчин албан хаагч оролцлоо. Төвийн багуудын дунд хөл бөмбөг, волейболийн тэмцээн, хөдөөгийн багийн залуучуудын дунд волейболын тэмцээнийг зохион байгуулж, 130 гаруй тамирчид оролцлоо. Бага олимпд багууд нийлж 3 хэсэг болж амжилттай оролцлоо. Монгол улсын ерөнхий сайдын ивээл дор зохион явуулсан Дундговь аймгийн "Иргэдийн спортын наадам"-ын 2-р шатны шигшээ тэмцээн давхардсан тоогоор 282 иргэн хамрагдаж спортын 5 төрлөөр өрсөлдлөө. БТСГ-ын зохион явуулсан графикт 21 тэмцээн уралдаанд ЕБоловсролын 5 сургуулийн 23 багш 644 хүүхэд оролцлоо.	
3.4.Соёл урлагийг хөгжүүлэх	27	3.4.1. "Дундговь- Дуу хуурын өлгий"соёл урлагийн өдөр, байгууллагуудын дунд урлагийн үзлэг зохион байгуулж, сурталчлахад хамтран ажиллана.	2016-2020		Шинэ авьяатныг тодруулна.	Багш нарын "Урлагийн бага наадамд 6 төрлөөр сургууль цэцэрлэгүүдээс нийт 246 багш , ажилчид оролцож, Тэргүүн байрыг Мандал сургууль, дэд байранд МГССургууль, тусгай байранд ГИЦСургууль шалгарлаа.Багш нарын авьяасыг тодруулах арга хэмжээ боллоо.	100
	28	3.4.2 Орон нутгийн урлагийг гадаад дотоодод сурталчилах санаачлагыг дэмжиж хамтран ажиллана.	2016-2020	1252.0	Хамтын ажиллагаа өргөжнө.	Сумын засаг даргаас дараах арга хэмжээг дэмжлээ. Үүнд.: Завхан аймагт болсон 3330 морин хуурчдын тоглолт, ардын хөгжмийн "Ая эгшгийн 6 жигүүр" уралдаан, Тэнгэрийн тэмдэг хүүхдийн театрын авьяаслаг сурагчдын Баянхонгор, Эрдэнэт хотод болсон тоглолт, сурагчдын тайлан тоглолт,малчдын урлагийн бага наадам.	100
	29	3.4.3.Хүүхэд бүрийн авьяасыг нээн хөгжүүлэх, дуу хөгжим, зураг, техник технологийн хичээлийн тайланг эцэг эх, иргэдэд сурталчилна.	2016-2020	800.0	Авъяасыг нээн хөгжүүлнэ	Ардын боловсролын тэргүүний ажилтан, ахмад багш М.Алтангэрэлийн нэрэмжит "Залуу зохион бүтээгч" уралдааныг зохион байгууллаа. Уг тэмцээнд 2 насны ангилалд 50 хүүхэд оролцлоо. Сургуулиуд технологи, зураг зүй, физикийн хичээлээр сурагчдыг авъяас чадварыг хөгжүүлж 598 сурагчийг хамруулан, эцэг эхчүүдэд тайлант өдөрлөгийг зохион явууллаа Сумын 7 цэцэрлэгийн дуу хөгжмийн багш нар бүлэг бүрт дуу хөгжмийн хичээлийн дагуу тайлант өдөрлөгүүдийг 3-4 удаа зохион байгуулж эцэг эхчүүдэд танилцуулан , хүүхдийн хөгжилд үнэлгээ дүгнэлт хийлээ. Сумын хэмжээнд 2 бүлэг ТХДЖТ , 6-р цэцэрлэг 5 бүлгийн 160 хүүхдийг хамруулан ТТХТ-т тайлант өдөрлөгийг зохион байгууллаа.	100

						2 Энэ хичээлийн жилд нийт 48 төрлийн дугуйлан секц хичээллэж, давхардсан тоогоор 3325 сурагч хамрагдсан байна. Дугуйлангаар сурагчдаа хэрхэн хөгжүүлснээ багш болон сурагчид эцэг, эхдээ тайлагнав. Нийтдээ 1621 эцэг эх, олон нийтийг энэ үйл ажиллагаанд оролцуулсан байна.Нийслэл хотод болсон "Ая эгшгийн 6 жигүүр" урлагийн наадамд 5а ангийн ардын хөгжмийн хамтлаг оролцож сурагч Г.Эмүүжин хүрэл медаль хүртлээ.	
	30	3.4.4.Түүх соёлын үл хөдлөх дурсгалуудыг хамгаалалтанд авч хадгалалт хамгаалалтыг сайжруулна.	2016-2020		Түүх соёлын үл хөдлөх дурсгалуудыг хамгаална	Сумын хэмжээнд түүх, соёлын үл хөдлөх дурсгалт газар 44 байдаг. Аймгийн иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын 2017 оны 04 дүгээр сарын 25 ны 18 дугаар тогтоолын дагуу иргэдэд харицуулан, хадгалалт, хамгаалалтанд хяналт тавьж байна.	100
	31	3.4.5."Өрх бүр угийн бичгээ хөтөлцгөөе"аяныг өрнүүлэн,нийт өрхийн 70%-аас доошгүй хувийг угийн бичигтэн болгож, гэрчилгээ олгоно.	2016-2020		Угийн ычичгтний тоо нэмэгдэнэ.	Угийн бичиг хөтөлсөн иргэдийн нэгдсэн судалгааг гаргалаа. Өмнөх онд 280 төрийн албан хаагч , 19778 өрх , 80694 иргэн байсан бол одоогийн байдлаар 154 албан хаагч , 3834 өрх , 7818 иргэн нэмэгдлээ. Нийт 14 иргэнд гэрчилгээ олголоо.	70
	32	3.4.6.Сургуулиудын номын санд "Цахим номын сан"бий болгоно.	2016-2020		Номын сангийн үйл ажиллагаа тогтмол жино.	Цахим сургууль хөтөлбөр ЭДЦС, ГИЦС, 3-р сургуульд хэрэгжүүлэхээр БСШУСЯ-аас шийдвэрлэлээ. Дэлхийн зөн ОНХХ-ийн санхүүжилтээр ГИЦСургуульд 1950000 төгрөгний 10 ширхэг номын тавиур хүлээн авч номын хадгалалт хамгаалалт сайжирч , МГССургуульд номын фонд нэмэгдүүлэх, суудлын тоог нэмэглүүлэх 1467000 төгрөг, Хүмүүнлэг сургуульд 1245000 төгрөгийн Монгол хэлний тайлбар толь 50 ширхэг номоор тус бүр дэмжлэг үзүүллээ. ЕБ-ын 5 сургуульд цахим номын сангийн MONBIBLIO дрограмм суулгалаа. Уран зохиолын номыг бар коджуулж цахимд шивж оруулж байна.	100
3.5. Гэр бүл , хүүхэд	33	3.5.1."Гэр бүлийн хөгжил,хамгааллыг дэмжих"аймгийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.	2016-2020			Үнэлэх боломжгүй	-

	34	3.5.2. Залуучуудын хөгжлийг дэмжсэн уулзалт, сургалт, зөвлөгөөнийг зохион байгуулна.	2016-2020		Идэвхи оролцоо нэмэгдэнэ	Сумын залуучуудын чуулга уулзалтанд харьяа төсөвт байгууллага, 9 багийн багш, ажилчид албан хаагч, ажил идэвхтэй хайж байгаа залуучууд, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч нарын нийт 129 төлөөлөгчид хамрагдлаа. Чуулга уулзалтын үеэр Хөгжлийн гарц –Миний оролцоо сэдэвт илтгэлийн уралдаан зохион байгуулж, эхний 3 байрыг шалгаруулл аа. Залуучуудын чуулга уулзалтаас ГИЦСургуулийн багш Б.Ууганцэцэгийн “Оролцоотой оюунлаг иргэн орон нутгийн хөгжлийн гарц болох нь” илтгэлийн төслийг дэмжлээ. “Залуу багш нар”-ын зөвлөгөөнд сумын ЕБоловсролын сургуулиас 40 багш оролцлоо. Орон нутгийн залуучуудын салбар нэгжийг мэргэжил арга зүйн удирдлагаар хангах, үйл ажиллагааны цар хүрээг өргөжүүлэх, ажлын уялдаа холбоог сайжруулах, мэдлэг урчадварыг нэмэгдүүлэх зорилгоор сумын залуучуудын бүлгэмийн гишүүдийг чадваржуулах сургалтад цэцэрлэгийн залуу багш нарын Тэмүүлэл бүлгэмийн 4 багш хамрагдлаа.	100
	35	3.5.3. Сумын залуучуудын холбооны үйл ажиллагааг сайжруулна.	2016-2020		Залуучууды н оролцоо нэмэгдэнэ	Сумын залуучуудын холбоо, төвийн 5 багийн залуучуудын зөвлөл, цэцэрлэгийн залуу багш нарын Тэмүүлэл клуб, залуу багш нарын Хөгжлийн түүчээ зөвлөл тус тус үйл ажиллагаагаа явуулж байна.Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хуулийг сурталчилах аяны хүрээнд тус сумын 7 цэцэрлэг, 5 сургуулийн нийт 1641 иргэд , хүүхэд, багш, ажилчдадхуулийг сурталчлах ажлуудыг зохион байгуулж гарын авлага тараалаа. Хуулийг бататгах үүднээс алтан хонх, АХА тэмцээнийг зохион байгууллаа. Төвийн 5 багийн Нээлттэй хаалганы өдөрлөгөөр Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хуулийг 102 иргэдэд сурталчлан гарын авлага тараалаа.	70
	36	3.5.4.Салбарын тэргүүний шилдэг залуучуудыг жил бүр шалгаруулна.	2016-2020		Шилдэг багш нарыэ тоо нэмэгдэнэ.	Багш нарын баярыг тохиолдуулан амжилт гаргаж ажилласан 19 багшийг сумын засаг даргын “Жуух бичиг”- ээр шагнаж урамшууллаа.	100
	37	3.5.5. Сумын хүүхэд хамгааллын бодлогыг боловсруулна.	2016-2020		Хүүхэд хамгааллын асуудал идэвхжинэ.	Сумын хүүхэд хамгааллын төлөвлөгөөг батлуулж нийт заалт 11, биелсэн заалт 11 биелэлтийн хувь 94,5%-тай хэрэгжлээ. Хамтарсан багийг чадавхжуулах 2 өдрийн сургалтад хамтарсан багийн 25 гишүүдийг хамруулж кейстэй ажиллах чадвар, дадлагатай болголоо.	100

	38	3.5.6. Тэргүүний гэр бүл, хүүхдийг алдаршуулах арга хэмжээг зохион байгуулна.	2016-2020	1426.6	Тоо нэмэгдэнэ	Сумын тэнгэрлэг гэр бүлийг 5 төрлөөр алдаршууллаа. "Оюунлаг гэр бүл "-ээр Дагдан овогтой Галбадрахын гэр бүл /Нарлаг баг / , " Авъяаслаг гэр бүл"-ээр Янжинлхам овогтой Мөнхгэрэлийн гэр бүл / Нарлаг баг / , " Бүтээлч гэр бүл"-ээр Пүвэвдорж овогтой Цэрэндашийн гэр бүл Мандал баг / " Малчин гэр бүл" -ээр Даваа овогтой Эхнэрийн гэр бүл /Арвижих баг / " Өнөр гэр бүл"-ээр Дэндэв овогтой Сосорбурамын гэр бүл /Айраг баг / тус тус тодорлоо. Эрдмийн баярын нэгдсэн арга хэмжээг сумын ЕБС-ийн 5 сургуулийн 9,12-р ангийн 26 бүлгийн 724 төгсөгч, АУБагш нарын дунд зохион байгууллаа. 2017-2018 оны хичээлийн жилд сурлага, урлаг спортын амжилт гаргасан төгсөгч 45 хүүхдэд аймгийн засаг даргын жуух бичиг, Нацагдорж тэмдэгтэн, ХГБЗХХ-ийн авьяас алт мөнгөн медаль, Тэнгэрийн тэмдэг хүүхдийн теартын медалиудаар тус тус шагнууллаа. Сумын ЗДТГазраас хичээлийн жилд урлаг спорт, сурлагаар амжилт гаргасан “Шилдэг 5 төгсөгч” хүүхдүүдийг алдаршуулж цом, дурсгалын зүйлээр шагнаж урамшууллаа.	100
	39	3.5.7. “Номын амт “ хүүхдийн утга зохиолын бага наадмыг зохион байгуулна.	2016-2020			“Бага тайз-2017” урлагийн их наадамд ахлах, бэлтгэл бүлгийн хүүхдийг 5 төрөлд оролцууллаа. Аймгийн Уран жиргээ, Дэгдээхий нас,,Бага тайз, “Үлгэр амьлах цагаар 2017” жүжгийн уралдаан, С.Надмидын нэрэмжит “Номын амт” утга зохиолын бага наадамд оролцож 2-3,4-5 насны ангилалалаар нийт 650 гаруй цэцэрлэгийн насны хүүхдүүд амжилттай оролцлоо.Д.Нацагдоржийн мэндэлсний 110 жилийн ойг тохиолдуулан ханын самбар гаргаж түүний намтар уран бүтээлийг сурталчлах, түүний номоор үзэсгэлэн гаргах, зохиолуудаас сурталчиллаа.Аймгийн төв номын сангаас 12-р ангийн сурагчдын дунд зарласан илтгэлийн уралдаанд нийт 11 сурагч оролцлоо. - “Íîìûí àìò” óëñ, àéìãийí óðàëäààíä òóñ ñóðãóóëèéí сурагчдын àìæèëò: - Á.Ìºíãºí÷èìýã áàãøòàé 4â àíãè õàìò îëîí ìàññààðàà óíøèõ ø¿ëãèéí òºðºëä àéìàãò 1-ð áàéð, öîìûí ýçýí, óëñûí óðàëäààíä 3-ð áàéð òóñ òóñ ýçýëëýý. - Ý.Ìºíõ÷óëóóí áàãøòàé 4à àíãè õàìò îëîí ìàññààðàà óíøñàí íîìîî çóðãààð èëýðõèéëýõ ãàð çóðãèéí òºðºëä àéìàãò 1-ð áàéð,	100

						öîìûí ýçýí, óëñûí óðàëäààíä 2-ð áàéð òóñ òóñ ýçýëëýý. - Á.Ìºíõçàÿà áàãøòàé 4á àíãè õàìò îëîí öýâýð áè÷ãèéí òºðºëä àéìàãò 1-ð áàéð, öîìûí ýçýí, óëñûí óðàëäààíä 2-ð áàéð òóñ òóñ ýçýëëýý. À.Áàòñàéõàí áàãøòàé 1á àíãè õàìò îëîí öýâýð áè÷ãèéí òºðºëä àéìàãò 1-ð áàéð, öîìûí ýçýí áîëëîî	
3.6.Хөдөлмөр эрхлэлт ,нийгмийн хамгааллыг нэмэгдүүлэх	40	3.6.1.Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал,эрүүл ахуйн орчныг сайжруулах хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.	2016-2020		Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн орчин сайжирна	ХАБЭА-н тухай хууль, ҮО,ХХ-ыг судлан бүртгэх дүрмийн дагуу сумын Засаг даргын А/88 тоот захирамжаар ҮО,ХХ-ыг судлан бүртгэх сумын орон тооны бус байнгын комиссыг, сумын ЗДТГазрын даргын А/14 тоот тушаалаар сумын ЗДТГазрын ҮО, ХХ-ыг судлан бүртгэх комиссыг тус тус байгууллаа. Тус комиссын гишүүдийг “Хөдөлмөрийн аюулгүй байдлыг эрхэмлэе” сэдэвт сургалтанд хамруулллаа. Дээрхи сургалтыг 2 удаа зохион байгуулж, хоол үйлдвэрлэгч болон хүнс үйлдвэрлэгч, худалдаа эрхлэгч томоохон ААНэгжүүдийн төлөөлөл 28 , сумын харъяа төрийн байгууллагуудын ХАБЭА-н зөвлөлийн дарга, ҮО,ХХ-ыг судлан бүртгэх комисс 30 иргэнийг хамруулллаа. Сургалтын үр дүнд сумын харъяа бүх байгууллагууд ХАБЭАхуйн зөвлөлтэй, ҮО,ХХ-ыг судлан бүртгэх комисстой боллоо .ААНэгжүүдтэй хамтран ажилласанаар 20-иос дээш ажилтантай 9 ААНэгж ХАБЭА-н зөвлөл болон орон тооны ажилтантай болсон байна. Дээрх байгууллага, ААНэгжүүд ХАБЭАхуйн талаар тусгай төлөвлөгөөтэй ажиллаж зарим ААНэгжүүд байгууллага дээрээ тусгай сургалтыг зохион байгууллаа.	100
	41	3.6.2.Хөдөлмөрийн зах зээлийн мэдээллийн нэгдсэн системийн бүртгэлийг төгөлдөржүүлж Ажил хөдөлмөр эрхэлдэггүй иргэдийг сул чөлөөтэй ажлын байранд зуучилж ажилгүйдлыг бууруулна.	2016-2020		идэвхтэй ажил хайгчдыг зуучлах	2018 оны 11-р сарын эцсийн байдлаар сул чөлөөтэй ажлын байранд 154 иргэнийг зуучилж, түр болон байнгын ажлын байрын захиалгыг 120 гаруй иргэнд санал болгож түр ажлын байрт 56 иргэнийг ажиллуулллаа.	100
	42	3.6.3. Цөөн малтай залуучуудыг малжуулах ажиллагааг Хөдөлмөр	2016-2020		малчдын амьжиргаа дээшилсэн	Малчдын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрт 16 залуу малчин өрхийг хамруулж 72 сая төгрөгийн 1456 толгой малыг 3 жилийн хугацаанд мөнгөн хэлбэрээр эргэн төлөх нөхцөлтэйгээр	100

		эрхлэлтийг дэмжих арга хэмжээг дэмжиж ажиллана.			байх	олголоо. Тус хөтөлбөрт хамрагдах хүсэлтэй 10 малчныг “Үр тариа бэлчээрийн ургамал хэрхэн тариалах” сэдэвт сургалтанд хамруулан,бэлчээрийнургамалыгтариалах талаар дадлагажуулсан.	
	43	3.6.4. Иргэдэд хөдөлмөр эрхлэх ур чадвар эзэмшүүлэх сургалтуудыг оновчтой хэлбэрээр зохион байгуулж мэргэжилтэй ажилтан бэлтгэнэ	2016-2020		Хөдөлмөр эрхлэх ур чадвар нэмэгдэнэ	ХХҮГазраас “Цоогий академи”-тай хамтран гоо засалчийн сургалтыг зохион байгууллаа. Тус сургалтанд 23 хүн 21 хоногийн хоногийн хугацаанд суралцсан бөгөөд суралцсан бүх иргэдэд гэрчилгээ, мэргэжлийн үнэмлэх олгосон байна.Тогтвортой хөгжил Дундговь ТББ-ын дэргэдэх “Төгс оршихуй” сургалтын төвөөс зохион байгуулсан мэргэжлийн чиг баримжаа олгох зорилготой Талх нарийн боовны түр сургалтанд 13, Худалдагч касс няравын сургалтанд 12 , Нэхмэлийн сургалтанд 13 иргэн тус тус хамрагдаж тухайн сурацсан иргэдэд Батламж гардууллаа.	100
	44	3.6.5.Ажил хөдөлмөр эрхэлдэггүй иргэдийг сул чөлөөтэй ажлын байранд зуучилна.	2016-2020		Ажлын байр нэмэгдэнэ	Нийтийг хамарсан ажлын хүрээнд 5 төслийг хэрэгжүүллээ. Ойн ангийн мод арчлах шинээр мод тариалах төсөлд 20, 4,8 сая, МЭҮТасгийн байгаль орчныг бохирдлоос хамгаалж сэг зэм устгах төсөлд 10 иргэнд 2,4 сая, бэлчээр хамгаалж оготно устгах төсөлд 20 иргэнд 4,8 сая, ХТГазар ОНӨААҮГазраас ирүүлсэн гудамж, зам талбай тохижуулах төсөлд 42 иргэнд 10 сая, ногоон байгууламжийг сэргээх арчлах төсөлд 40 иргэнд 9,6 сая төгрөгийн ажлын хөлсийг олголоо.	100
	45	3.6.6 Хувиараа хөдөлмөр эрхлэх хүсэлтэй,санхүүгийн дэмжлэг шаардлагатай ажилгүй иргэдийг төсөл хөтөлбөрт хамруулан,шинэ ажлын байрыг бий болгоно.	2016-2020		Ажлын байр нэмэгдэнэ	ХЭДСангийн хөтөлбөрүүдэд Ажлын байрыг дэмжих хөтөлбөрт 18 иргэнд 70 сая , Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн ажлын байрыг дэмжих хөтөлбөрт 4 иргэнд 18 сая , Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлт, гарааны бизнесийг дэмжих хөтөлбөрт 1 иргэнд 3 сая , Ахмад настны аж ахуй болон өрхийн үйлдвэрлэл эрхлэх төсөлд 4 иргэнд 11 сая төгрөгийн зээлийг тус тус олголоо. Эдгээр зээлүүд нь хүүгүй бөгөөд 3-4 жилийн хугацаанд эргэн төлөгдөнө. Ахмад мэргэжилтний зөвлөх үйлчилгээг дэмжих хөтөлбөрт хамрагдах ахмадуудын тоо өмнөх жилийнхээс өсч 21 ахмадын төсөл дэмжигдэж зөвлөх үйлчилгээг төрөл бүрийн чиглэлээр явууллаа. , Бүлгийн ногооны төсөлд 2 бүлгийн төсөл дэмжигдэж 5,9 сая төгрөгийн хүлэмж, усалгааны систем, 2,3 сая төгрөгийн үр үрсэлгээг буцалтгүй олголоо.	100
	46	3.6.7.Ахмад настны нийгмийн хамгааллын тухай хуулийг хэрэгжилтийг бүх шатанд	2016-2020	331,7	Хууль хэрэгжих	Тус сумаас 7 томоохон ажлыг ахмадын хороотой хамтран явууллаа. Үйл ажиллагаанд давхардсан тоогоор нийт-3514 ахмад хамрагдсан байна. Харъяалалгүй 93 ахмадыг харъяалалтай болгож, Сумын засаг даргын А/35 тоот захирамжаар	100

		хангаж ажиллана.				ХХҮГазартай хамтран 52 ахмадад хүндэтгэл үзүүллээ. Жилийн эцсийн байдлаар амралт сувилалд амарсан-630 ахмад, шүдний хөнгөлөлтөнд хамрагдсан -133, бусад төрлийн тусламжинд 711 ахмад нийт-919 ахмад хөнгөлөлт тусламжинд хамрагдаж 140106800 төгрөгний дэмжлэг үзүүллээ. Байгууллагууд хуулийн дагуу харъяалалтай ахмадуудаа хүлээн авч хүндэтгэл үзүүлэн нийт 184 байгууллага , ААНэгж 1577 ахмадыг хүлээн авч 82,2 сая төгрөг зарцууллаа. Ахмадууддаа тусалъя аяныг зохион байгуулж 35 байгууллага, ААнэгж 35 ахмадын хашааг тохижуулан хүнс тэжээл, сэтгэл санааны дэмжлэг үзүүлж 14.2 сая төгрөг зарцууллаа. Ахмадад ээлтэй байгууллагыг шалгаруулах үзүүлэлтийн дагуу аймаг сумын ахмадын хороо дүгнэж, аймгийн "Ахмадад ээлтэй" байгууллагаар 1-р цэцэрлэг шалгарлаа.	
	47	3.6.8. Алдар цолтой ахмадуудын гавъяа зүтгэлийг үнэлж хүндэтгэл үзүүлж, алдаршуулна.	2016-2020			Гавъяат цолтон -8, ахмад дайчин -2, АИХурлын депутат-2, нийт 12 АЦолтой ахмадад, сар бүрийн тэтгэмж, түлшний үнийн, амралт сувилалын зохих хөнгөлтийг олгож 24314350 төгрөгний дэмжлэг үзүүлсэн байна.	100
	48	3.6.9Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангаж ажиллана.	2016-2020	30186650	Хууль хэрэгжих	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын комиссын дүгнэлтээр 33 хүүхдийн групп болон асаргаа тогтоогдож зохих асаргаанд нь хамруулаа. ХБХүүхэд рашаан сувилалд -9 ХБИргэн рашаан сувилалд-17, хиймэл шүд-22 бусад хөнгөлөлтөд-120, нийт 168 ХБИргэн, хүүхэд хөнгөлөлтөд хамрагдлаа.	100
	49	3.6.10.Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээний чанар ,хүртээмжийг сайжруулж,иргэд,ААНэгж, ТББайгууллагатай хамтран ажиллана.	2016-2020	7977000	чанар хүртээмж сайжирна	ОНОТХҮ-ий чиглэлээр Аясал ТББ-ын "Хатан" эмнэлэгт 23 ахмад сэргээн засах эмчилгээ хийлгэлээ. Мөн ОНОТХҮ-ий зорилтот өрхөд түшиглэсэн төсөл хөтөлбөрт Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн-1, амьжиргааны түвшин доогуур өрх-төсөлд хамруулахаар амжиргаа дэмжих зөвлөлийн хурлаар дэмжин төслийг хүргүүллээ. -ХХҮГазраас анх удаа туршилтаар хэрэгжүүлж буй ахмад настны өдрийн үйлчилгээнд 56 ахмад, ОНОТХ-ийн бусад үйлчилгээнд 11 ахмад хамрагдлаа. ХХЭрхэлдэг иргэдийг судалж үзсэнээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа 3 иргэний төслийг дэмжиж ХЭД хөтөлбөрийн "Ажлын байрыг дэмжих хөтөлбөр", "ХБИргэний ажлын байрыг дэмжих хөтөлбөр", "Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлт гарааны бизнесийг дэмжих хөтөлбөр"-т тус тус	100

						хамруулах 1 иргэний төсөл дэмжигдэж 3000000 төгрөгийн санхүүжилт олгохоор боллоо.	
	50	3.6.11. Зорилтот өрхийн хөгжил хамгааллыг сайжруулах үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.	2016-2020		өрхийн хөгжил хамгаалал сайжирна	Сонгогдсон 35 өрх дээр аж байдлын дэлгэрэнгүй судалгаа гарган дэлгэрэнгүй мэдээллийн сан бүрдүүлэхэд хөдөлмөрийн насны ажил эрхэлдэггүй 41 иргэн байлаа. Иргэдийн өөрсдийн хүсэлтийн дагуу 28 иргэнийг ажил хайгчийн бүртгэлд бүртгэн авч нэн түрүүнд захиалгат ажлын байруудад зуучлан ажиллалаа. Үүний үр дүнд байнгын ажлын байранд 5 иргэнийг, түр ажлын байранд 15 иргэнийг, нийтийг хамарсан ажилд давхардсан тоогоор 27 иргэнийг, улирлын чанартай ажилд 2 иргэнийг тус тус зуучилж ажлын байраар ханган өрхийн орлогыг нэмэгдүүллээ. Байнгын болон улирлын чанартай ажилд зуучлагдсан иргэдэд ойролцоогоор 36960000 төрөгийн ажлын хөлсийг тухайн байгууллагаас олгож Нийтийг хамарсан ажилд зуучлагдсан иргэдэд ХЭДСангаас 6480000 төгрөгийн ажлын хөлсийг олгосон байна. Ажил хайгч 28 иргэнд, ХХЭрхлэгч 6 иргэнд зөвлөгөө өглөө. ХХЭрхлэгч иргэдийн гэрээр явж судалгаа хийж танилцаж үзсэний үндсэн дээр Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрт 1 иргэнийг хамруулж 3 сая төгрөгийн, Ажлын байрыг дэмжих хөтөлбөрт 1 иргэнийг хамруулж 3 сая төгрөгийн хүүгүй зээлийг олгуулж Малчдын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрт 1 өрхийг хамруулж 5 сая төгрөгийн 104 толгой малыг олголоо. Байгалийн гамшгийн улмаас орон гэр нь нурж цаашид ашиглах боломжгүй болсон 1 өрх толгойлсон эцэгт хуулийн дагуу 1200000 төгрөгийг дэмжлэг үзүүлснээр орон гэртэй боллоо. Хүүхэд хүмүүжүүлэх эерэг арга, Гэр бүлийн үнэ цэнэ сургалттанд – 15, Эрүүл мэнд, нийгмийн даатгал төлөхийн ач холбогдол – 18, Өөртөө итгэлтэй зорилготой амьдах арга ухаан сургалтад-13 давхардсан тоогоор нийт 56 иргэн хамрагдлаа. Олон улсын хүүхдийн эрхийг хамгаалах өдрийг тохиолдуулан хүүхэд эцэг эхэд Аюулгүйн 10 дүрмийн талаар танилцуулж, хүүхдүүдийг “Хүүхдийн парк” дээр үнэ төлбөргүй тоглууллаа. Дараа нь сумын Засаг даргын гарын бэлгийг нийт 96 хүүхдэд гардууллаа.	100
	51	3.6.12.Зорилтот бүлгийн иргэдэд нийгмийн халамжийн үйлчилгээг холбогдох хууль	2016-2020		халамжийн үйлчилгээ чанартай болно	Одоогийн байдлаар хүнс тэжээлийн дэмжлэг үзүүлэх үйлчилгээнд 411 өрхийн 2180 иргэнийг хамруулж 245.1 сая төгрөгийн хүнсний бараа бүтээгдхүүн олголоо.2017 оны 11 сараас эхлэн Өрхийн мэдээллийн нэгдсэн сангийн шинэчилсэн программын	100

		тогтоомжийн хүрээнд чанартай хүргэнэ.				босго оноотой үнэлэгдсэн өрх, иргэдийг хүнс тэжээлийн дэмжлэг үзүүлэх үйлчилгээнд хамруулахаар сонгох ажил хийгдэж байна. Үүний зэрэгцээ гэр оронгүй 19 иргэнд 22.8 сая төгрөгийн дэмжлэг олгож, орон гэргүй 35 өрхийн дэлгэрэнгүй бүртгэлийг гаргалаа	
	52	3.6.13.Сумын нийт өрх, хүн амыг Өрхийн амьжиргааны түвшин тодорхойлох судалгаанд бүрэн хамруулж өрхийн мэдээллийн нэгдсэн санд оруулна	2016-2020		Өрхийн амьжиргааны түвшин тодорхойлох судалгаанд бүрэн хамрагдана	Засгийн газрын 2016 оны 11-р сарын 30-ны өдрийн 58-р хуралдааны тэмдэглэл, ХНХСайдын 2017-оны А/08 тоот тушаалын дагуу ООТА-аар ӨАТТогтоох судалгаанаас хоцорсон, өрх тусгаарласан, шилжиж ирсэн, ам бүлд өөрчлөлт орсон болон бусад шалтгааны улмаас судалгаанд хамрагдах хүсэлтээ гаргасан 442 өрхөөс 384 өрхийн судалгаанд орсноос 7 өрх өөр газарт судлагдаж, 16 өрх эзгүйн улмаас судалгаанд хамрагдаагүй.	100
ДӨРӨВ.ХҮНС ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ,ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН ХҮРЭЭНД ***Зорилго: Уламжлалт мал аж ахуйг фермерийн аж ахуйтай хослуулан хөгжүүлж,бизнес эрхлэгчдээ дэмжин, өрх бүрийн орлогыг нэмэгдүүлнэ***							
4.1.Мал Аж ахуй,газар тариаланг хөгжүүлэх	1	4.1.1.”Монгол мал” үндэсний хөтөлбөрийн 2 дахь үе шатыг хэрэгжүүлнэ.	2016-2020			Монгол мал” үндэсний хөтөлбөрийн 2 дахь үе шатны хэрэгжилт амжилттай явагдаж байн. Сумын “Орлоготой иргэн” дэд хөтөлбөрөөр малчдын талаар авах арга хэмжээг хэрэгжүүллээ. Улсын сайн малчин 1,аймгийн сайн малчнаар 5 иргэн шалгарлаа.	70
	2	4.1.2. Залуу малчдаа дэмжих, боловсролыг нь дээшлүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.	2016-2020		Залуу малчид хамрагдсан байх	МХЭДХөтөлбөр, төсөлд хамрагдагчдад тэжээлийн болон ургамал тариалах 3 хоногийн сургалтанд хамрууллаа. Малчны сургалтанд 11,малчдын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих төслийн хүрээнд 7 малчин гэр бүл хамрагдлаа.	100
	3	4.1.3.Малчин залуучуудын зөвлөгөөнийг 2 жилд 1 удаа зохион байгуулна.	2016-2020		Тоо нэмэгдэх	Малчин залуучуудын сумын зөвлөгөөнийг зохион байгуулж, 200 малчин оролцлоо. Уг арга хэмжээнд МУ-ын хөдөлмөрийн баатар Б.Дашзэгвэ урилгаар оролцож, малчдад зөвлөгөө өглөө.	100
	4	4.1.4.Бэлчээрийн ашиглалт хамгаалалтыг сайжруулан, бэлчээрийн менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлж, үр дүнг тооцно.	2016-2020		Төлөвлөгөө хэрэгжсэн байх	Бэлчээрийн менежментийн төлөвлөгөөг жил бүр сумын ИТХурлаар батлуулан хэрэгжүүллээ. Мөн бэлчээр ашиглалын журмыг батлуулан малчид, иргэдэд сурталчлан мөрдүүлж байна. Швейцарын Хөгжлийн Агентлагийн “Ногоон алт” хөтөлбөрийн “Бэлчээрийн менежмент-Малын эрүүл мэнд” төслийн хүрээнд БАХ 4 байгуулагдан, дундын сан бүхий 1 БАХ үйл ажиллагаа явуулж байна. Сумын бэлчээрийн хөгжлийн төслийн хэлэлцүүлэг явагдлаа.	100
	5	4.1.5.Хөдөөгийн багт жил бүр гар худаг засварлах буюу шинээр гаргаж,бэлчээрийн усан	2016-2020	24 сая	бэлчээрийн усан хангамжийг нэмэгдэнэ	ОНХС-ийн санхүүжилтээр энгийн уурхайн 16 худгийг төг-өөр засварлан, аймгийн гэрээгээр Наран багт 2 / эрчимжсэн МАА бүс болох багийн төв, Урд хунхарт/, улсын төсвөөр Далай багийн Хотгорт, бүгд инженерийн 3 худаг гаргав	100

		хангамжийг нэмэгдүүлнэ					
	6	4.1.6.Орон нутгийн эрс тэс уур амьсгалд дасан зохицсон цөм сүрэг бүрдүүлж, сүргийн бүтцийг оновчтой болгон, малын тоог чанарт шилжүүлж,ашиг шим, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.	2016-2020		- Шилмэл, 1–р ангийн малаар цөм сүргийг сэл	Малчин Ц.Жаргалсайханыд шинээр 10 хээлтүүлэгчийг тавьж, малчдад худалдсан. Гойд ашиг шимт хонь шалгаруулах ажлыг зохион байгуулж, 4 төрөлд 81 мал оролцон, 12 малыг шалгаруулллаа. Хөдөөгийн 4 багийн хонин сүргийн хээлтүүлэгч, хээлтэгч 8000 хонинд ангилалт хийлээ.Малчны 3 суурьт 243-хуц, 166 ухна, бүгд 409 хээлтүүлэгчийг ялган суурилж, зоо мал эмнэлгийн үзлэг, тарилга, туулгалт, угаалга, ангилалтанд хамрууллаа	100
	7	4.1.7.Хөдөө аж ахуйд оруулах хөрөнгө оруулалтыг малчны бүлэг, хоршоонд чиглүүлж, хоршооны гишүүн малчдад мал аж ахуйн бүтээгдэхүүний урамшууллыг олгох замаар хоршиж ажиллах санал санаачилгыг дэмжинэ.	2016-2020		малчид, мал бүхий иргэд хамрагдсан байх.	Швецарын Хөгжлийн Агентлагийн “Ногоон алт” хөтөлбөрийн “Бэлчээрийн менежмент-Малын эрүүл мэнд” төслийн хүрээнд БАХ 4, “Сайнцагаан-Бэлчээр Ашиглагчдын Холбоо” ТББ байгууллаа.	100
	8	4.1.8.Мал сүргийн 10-аас доошгүй хувийг индексжүүлсэн даатгалд хамруулах замаар байгалийн эрсдэлээс хамгаална.	2016-2020		МИДаатгалын ажил хийгдсэн байх.	Мал сүргийг байгалийн болзошгүй эрсдэлээс хамгаалах/ХААН банкны/ МИД-д 38 өрх малаа даатгууллаа.	40
	9	4.1.9. Малын гаралтай түүхий эд бүтээгдэхүүнийг ХАА-н биржээр дамжуулан дотоодын аж ахуй нэгж үйлдвэрлэгчид нийлүүлнэ.	2016-2020		Түүхий эд үйлдвэрлэлт нэмэгдэнэ	ХХААЯ-ны МАА-н ЭШХүрээлэн, “Могол ноос” ХХК, Сайнцагаан сумын хооронд хамтран ажиллах гурвалсан гэрээ байгуулан 12113 кг хонины ноос ангилж, нийлүүллээ. Арьс ширний, хонины ноосны урамшилд 320 өрхийн 93431 кг, тэмээний ноосны урамшилд 6 өрхийн 1274 кг –ын материалыг программд оруууллаа.	100
	10	4.1.10. Төлчин эмэгтэйчүүдийн чуулга уулзалтыг 2 жилд 1 удаа хийж, Жил бүр “Алтан төлийн эзэн” шалгаруулна.	2016-2020		Тоо нэмэгдэнэ	“Төлчин эмэгтэйчүүдийн зөвлөгөөн”-ий гзохион байгуулж, 151 төлчин эмэгтэйчүүд оролцлоо. Жил бүр сумын “Алтан төлийн эзэд”-ийг шалгаруулж,10 малчин шагнагдлаа.	100
	11	4.1.11. Малжуулах арга	2016-		Өрхийн тоо	Малчдын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих төслийн хүрээнд 16	100

		хэмжээг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлж, малчдын санаачлагыг дэмжинэ.	2020		нэмэгдэнэ	малчин гэр бүлд 72.о сая төг-ийн 1456 толгой малыг гэрээ байгуулан, зээлээр олгов. Мөн ОНХС-ийн “Төмөр сүрэг” төсөл, “Малжуулах төсөл” зэргээр малжуулж байна.	
	12	4.1.12.Гахай,шувууны туслах аж ахуйг хөгжүүлэх санаачлагыг дэмжиж, туслах аж ахуйг нэг байршилд төвлөрүүлнэ.	2016-2020	70 сая		Зөвшөөрөгдсөн суурьшлийн бүсэд буюу Наран багт байршилтай гахайны аж ахуйн төслийг СХС-аас 40 сая төгрөгөөр дэмжиж 120 гахайтай 2 аж ахуй шинээр бий болсон. Зориулалтын байртай 150 тахианы аж ахуйг 30 сая төгрөгөөр тус тус дэмжиж зээлийг олголоо.	100
	13	4.1.13.Нутгийн шилмэл болон гойд ашиг шимт малыг өсгөх,сумын брэнд омог,хэвшлийн малтай болох хөтөлбөр боловсруулж батлуулан, хэрэгжүүлнэ.	2016-2020	4230.0	Төлөвлөгөөний биелэлт 90-100% д хүрэх	Нутгийн шилмэл хонин сүрэг “Сайнцагаан” омгийг батлуулах судалгаа, шинжилгээний ажил явагдаж байна. МАА-н Эрдэм шинжилгээний хүрээлэнгийн МАА-н эрдмийн зөвлөл болон Их эрдмийн Зөвлөлийн хурлаар “Сайнцагаан” хонины ашиг шим, биологийн зарим үзүүлэлтийн судалгааны арга зүйг хэлэлцүүлж батлууллаа. МААЭШХүрээлэнгийн хавар, намрын тандалт судалгаанд Далай багийн 24 малчин өрхөөс 24 хонины арьс, махны дээж,50 хонины цусны дээжийг шинжилгээнд хамрууллаа.	100
	14	4.1.14.Мал эмнэлгийн үйлчилгээний чанар,хүртээмж,үр нөлөөг сайжруулж,төр хувийн хэвшлийн хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлнэ.	2016-2020		өвчлөл буурсан байна.	Сумын Засаг даргатай хамтран ажиллах гэрээ байгуулж, мал эмнэлгийн 2 нэгж болон шинээр байгуулагдсан 2 мал эмнэлэг нь халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх 6 төрлийн вакцинжуулалтанд 53100 толгой мал хамруулах төлөвлөгөөтэйгөөс 52838 малыг хамруулж 99,5% гүйцэтгэлтэйгээр гэрээгээ биелүүллээ.	100
	15	4.1.15.Малын гоц халдварт,халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх ,бруцеллёз өвчинтэй тэмцэх арга хэмжээг тогтмол зохион байгуулна.	2016-2020		Халдварт өвчин буурна.	Малын гоц халдварт Шүлхий өвчин гарсантай холбогдуулан дархлаажуулалт болон хамгаалалтын бүс тогтоох зорилгоор тэмээ, үхэр, хонь, ямаа, гахайн сүрэгт шүлхий өвчнөөс сэргийлэх тарилгыг Тэвш таван эрдэнэ, Ирээдүй, Энх говийн марал, Адуу талст нэгжийн мал эмнэлгүүд хийлээ. Нийт 253 өрхийн 468 тэмээ, 5534 үхэр, 15339 хонь, 14551 ямаа, гахай 51 бүгд 35943 малыг зааврын дагуу хугацаанд нь чанартай хийлээ. “Монгол мал” үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд бүх малыг бруцеллёз өвчнөөс сэргийлэх вакцинжуулалтанд хамруулах ажлыг төлөвлөн, сумын хэмжээнд 63230 толгой төл хамруулахаас 59098 төл малыг хамруулж 93,5% гүйцэтгэлээ.	100
	16	4.1.16.Өвлийн нарлаг хүлэмжийг байнгын ажиллагаатай болгож, иргэд, байгууллага,	2016-2020	50 сая	Хүлэмжийн тоо нэмэгдэнэ.	Аймгийн өвлийн нарлаг хүлэмжийн цахилгаан дулаан усан хангамжийг нэмэгдүүлэхэд шаардлагатай хөрөнгийг аймгийн ОНХСангийн хөрөнгөөр шийдвэрлэхээр болж тендер зарлагдлаа. ”Ногоон бум” хоршооны ирүүлсэн хүлэмжийн болон өвлийн	100

		ААНэгжийн төмс, хүнсний ногоо,жимс жимсгэний тариалалтыг дэмжинэ.				нарлаг хүлэмжийн аж ахуйг СХС-аас 30 сая, 2 иргэний хүлэмж болон хөрсний тариалалтыг 20 сая төгрөгөөр тус тус дэмжиж өвлийн хүлэмжийн аж ахуйн гүйцэтгэл 50 хувьтай байна	
	17	4.1.17.Орон нутагт болон отрын бүсэд байгаа малчдын өвөлжилтийн бэлтгэл ажлыг зохион байгуулна.	2016-2020	15 сая	Өвөлжилтийн бэлтгэл хангагдана.	2018-2019 оны өвөлжилт, хаваржилтын бэлтгэлийг хангуулах, хүлээн авах Сумын Засаг даргын 2 удаагийн захирамжаар, сумын удирдлагуудын бүрэлдхүүнтэй ажлын хэсгүүд байгуулагдан, малчин өрхүүдээр явлаа.Малчин өрхүүдэд “Малчин түмэндээ илгээх захидал”-ыг хүргэн хяналт тавилаа. Хэрэгжилтийн талаар багуудын ИНХ-аар, сумын “Сүүн цагаан-Сайнцагаан” сонинд мэдээлэв. Сумын нөөцөд 40 тн өвс, төсвийн байгууллагуудаас 8 тн халтар хомоол бэлтгүүлэн нөөцөллөө. Төв аймагт 2 өрхийн 2000-аад мал өвөлжиж байгаа ба сумын Засаг дарга, аймгийн ХХААГ-ын дарга нар гэрээ байгуулсан ба бусад сумдын нутагт 8 өрхийн 11207 толгой мал өвөлжих чигтэй байна. Бусад малчид орон нутагтаа өвөлжихөөр бэлтгэлээ хангаж байна. Малчид өөрсдийн хүчээр хороо бууцаа бүрэн сийлж, 124.9 тн гар тэжээл, 10.1 тн хадлан, мөн үйлдвэрийн 53.1тн өвс, 24.7 тн тэжээл, нутгийн Шорвог, Тал гашуун, Тогоо, Хатуу төгрөгөөс хужир бэлтгээд байна.Хөдөөгийн багуудын ИНХ-ыг хуралдуулж, өвөлжилтийн бэлтгэлийн дүн, ирэх сэрүүний улирлын цаг уурын мэдээ, уул, овоон дээр гарч, цаг агаар шинжсэн малчдын чиглэл, бэлчээрийн хөгжлийн төлөвлөгөө, БАХ-уудын ажлын талаар хэлэлцлээ.	100
4.2.Үйлдвэрлэл,үйлчилгээ,хүнс хулаллааны	18	4.2.1.Сумын мал нядалгааны цэгийн стандартыг хангуулан ажиллуулна.	2016-2020		Эрүүл ахуйн шаардлага сайжирна	Мал нядлах цэгийн үйл ажиллагаа эрхлэн явуулж буй иргэн А.Цолмонбаярийн нядалгааны цэгийн үйл ажиллагаанд Стандарт хэмжил зүйн хэлтэстэй хамтран хяналт шалгалт явуулж гарсан зөрчлийн хүрээнд албан мэдэгдэл хүргүүллээ.Нарлаг багийн иргэн Б.Гантөмөр 50 гаруй сая төгрөгний хөрөнгө оруулалтаар мал нядалгааны цэгийг шинээр барьж ашиглалтанд оруулаа. Мал нядалгааны цэг нь 1000-н толгой мал хаших хашаа, 100 мал нэг дор нядлах хүчин чадалтайгаар үйл ажиллагаа явуулж байна.	100

	19	4.2.2.Хүнсний захыг стандартын дагуу тохижуулж, эрүүл ахуйн шаардлагад нийцсэн хүнсний бүтээгдэхүүнээр иргэдийг хангах боломжийг бүрдүүлнэ.	2016-2020	30 сая	-үйлчилгээний чанар нэмэгдэнэ.	Сум хөгжүүлэх сангаас “Тогтох мандал”ХХК-ны хүнсний захын гадна талбайн тохижилтонд зээд олголоо. “Тогтох мандал” хүнсний захад 12 сумаас мал эмнэлэг ариун цэврийн гарал үүслийн гэрчилгээтэй хонины мах 12,2 тн, ямааны мах 3,2 тн, үхрийн мах 0,5 тн, адууны мах 1,8 тн, сүү сүүн бүтээгдэхүүн 7.8 тн худалдаалагдсан байна.	100
	20	**4.2.3**Нийтийн хоол, зочид буудлын үйлчилгээний стандарт,шаардлагын хэрэгжилтэнд хяналт тавина	2016-2020		-үйлчилгээний чанар нэмэгдэнэ.	Хоол үйлдвэрлэлийн 18 газар, зочид буудлын үйлчилгээний 4 газарт хоолны газарт тавих шаардлага MNS4946:2005 стандартын дагуу тохирлын үнэлгээнд хамрууллаа.“Чанартай үйлчилгээ-Эрүүл хүнс” аяныг хүрээнд хоол үйлдвэрлэл үйлчилгээний газруудын үйл ажиллагаатай танилцан зөвлөн туслах үйлчилгээ үзүүллээ. “Зочлох үйлчилгээний өнөөгийн нөхцөл байдал” уулзалт хэлэлцүүлгийг зохион байгуулж нийт 24 аж ахуй нэгжийн удирдлагууд оролцлоо. “Өэлүн эхийн ачлал” сургалтын байгууллагатай хамтран “Зөөгч бармен зочид буудлын үйлчилгээний ажилтаны мэргэжил олгох 20 хоногийн сургалтыг зохион байгуулж нийт 34 ажилтан хамрагдлаа.	70
	21	4.2.4.Шинээр нийтийн хоол,зочид буудал болон бусад үйлчилгээний чиглэлээр орчин үеийн стандарт,шаардлагад нийцсэн төв байгуулах саналыг дэмжинэ.	2016-2020	163,0 сая	-ажлын байрны тоо нэмэгдэнэ	Нийтийн хоол, хүнс үйлдвэрлэлийн тоног төхөөрөмжийн шинэчлэл, засвар хүний нөөцийн чадавхыг нэмэгдүүлэх зорилгоор 7 иргэн, аж ахуй нэгжид сум хөгжүүлэх сангаас дэмжлэг үзүүллээ.	100
	22	4.2.5. Хоол ,хүнс, үйлдвэрлэл үйлчилгээний ажилтнуудын мэдлэг ,ур чадварыг нэмэгдүүлэхэд дэмжинэ.	2016-2020			Улаанбаатар хот “Түшиг” сургалтын төвтэй хамтран худалдааны болон хоол үйлдвэрлэл үйлчилгээний чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа худалдаа үйлчилгээ эрхлэгч ААНэгж байгууллагын худалдагч тогооч нарын мэдлэгийг дээшлүүлэх сургалтыг зохион байгууллаа. Зөөгч бармены сургалтанд 5, худалдагч кассын сургалтанд 3 иргэнийг оролцууллаа.ХХҮГазар , MBS “AC” сургалтын төвтэй хамтран 14 хоног худалдагч , касс, няравын мэргэжил олгох сургалтыг зохион байгууллаа. Сургалтанд нийт 25 худалдагчид хамрагдаж мэргэжлийн үнэмлэхтэй төгслөө. “Өэлүн эхийн ачлал” сургалтын байгууллагатай хамтран “Зөөгч бармен зочид буудлын үйлчилгээний ажилтаны мэргэжил олгох 20 хоногийн сургалтыг	100

						зохион байгуулж нийт 34 ажилтан хамрагдлаа.	
	23	4.2.6. Үйлдвэрлэлээ өргөжүүлэн, бүтээгдэхүүнээ гадаад, дотоодын зах зээлд нийлүүлж байгаа үйлдвэрлэгчдийг дэмжинэ.	2016-2020		-ЖДҮ-ийн тоо нэмэгдэнэ.	Хятад улсад болсон 3 улсын үзэсгэлэн худалдаанд тус сумаас 6 иргэн оролцож,бизнесийн хүрээгээ өргөжүүллээ. Шинээр бизнес эрхлэгчдийг нийслэл хотод туршлага судлуулах,бүтээгдэхүүний үзэсгэлэн худалдаанд орон нутагт болон нийслэлд оролцуулж, орлогыг нэмэгдүүлэх зэрэг арга хэмжээг хэрэгжүүллээ.	70
	24	4.2.7.Малын гаралтай түүхий эд мах, махан бүтээгдэхүүн, сүү сүүн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг дэмжиж ажиллана.	2016-2020	120.6 сая	Үйлдвэрлэлт нэмэгдэнэ	Сум хөгжүүлэх сангаас мах хатаах борцлох чиглэлээр 4 аж ахуйн нэгж,иргэний төслийг 75,6 сая төгрөгөөр тус тус дэмжээд байна. Зөвшөөрөгдсөн суурьшлийн бүсэд байршилтай сүүний чиглэлийн үнээний 1, Үйзэн багт байршилтай сүүний чиглэлийн ямаа 1 , нийт 2 фермерийн аж ахуйг 45 сая төгрөгөөр дэмжиж зээлийг олгож үйл ажиллагаа бүрэн хэрэгжиж байна.	100
	25	4.2.8. Талх, нарийн боовны үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж, дотоодын хэрэгцээг хангана.	2016-2020	74.3 сая	Үйлдвэрлэл нэмэгдэнэ	Сум хөгжүүлэх сангаас талх нарийн боовны үйлдвэрлэлийн чиглэлээр Говийн гэгээ ХХК 30,0, О.Энхбатын “Өгөөмж” цех 30,0 сая, Нарлаг багт байрлах Зараагийн нүхэн ХХК-ны бялуу түргэн хоол үйлдвэрлэх төсөлд 14,3 сая төгрөгний зээлийг тус тус олголоо.Талх нарийн боовны чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж буй “Өгөөмж цех”, Говийн гэгээ ХХК”- компаны өөрсдийнхөө хөрөнгөөр МҮХАҮТ-ын дэргэдэх нарийн боовны сургалтын танхимын сургалтыг орон нутагт авчран ажлын байран дээрх технологийн сургалтыг авч 3-4 нэр төрлийн зах зээлд өрсөлдөх бүтээгдэхүүнийг шинээр гаргалаа.	100
	26	4.2.9.Малчид бүлгээрээ бүтээгдэхүүнээ зах зээлд зохион байгуулалттай борлуулах тогтвортой системийг бий болгоно.	2016-2020			2017-2018 онд хөдөлмөр, үйл ажиллагаагаа хоршин ажиллаж байгаа өрхийн жижиг үйлдвэр, үйлчилгээ эрхлэгч 31 иргэнд зээл олголоо.Эсгий эдлэл, гар урлал, төмөр, модон эдлэл, сав баглаа боодол, утсан мах, пакеталсан дайварууд зэрэг нь аймаг сумын брэндээр удаа дараа шалгараад байна.	100
	27	4.2.10.Шинээр бизнес эрхлэгчдэд төрийн байгууллагаас үзүүлэх мэргэжил,арга зүйн зөвлөгөө өгч,тогтмол чадавхжуулах,бизнесээ хамгаалах сургалтуудыг зохион байгуулна.	2016-2020	6 414. 9	Мэдлэг мэдээлэлтэй болно	СХС-аас зээл авсан болон Сумын хэмжээний ЖДҮ эрхлэгчдэд зориулсан сургалтыг 4 удаа зохион байгуулж, 260 иргэн ААН, ХХЭ-ийг оролцуулж СХС-гийн сургалтын зардлаас 6 414 920 төгрөгийг зарцуулаа. Сургалтыг “Хамтын ажиллагаа түншлэл” , “Сургалт-үзэсгэлэн” зэрэг хэлбэрүүдээр төр, хувийн хэвшлийн салбар дундын оролцоотойгоор СЭЗИСургууль, МҮХАҮТанхим, “Монгол школь”ХХКомпани,нийслэлийн “Хөгжлийн шийдэл ТББайгууллагатай хамтран зохион байгуулж үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэгчдийн талархлыг хүлээсэн үр дүнтэй сургалтууд	100

					боллоо.	
	28	4.2.11.Нар салхины эрчим хүчний үйлдвэрлэлийг дэмжинэ.	2016-2020			Үнэлэх боломжгүй	-
	29	4.2.12.Барилгын материалын үйлдвэрлэлийг дэмжинэ.	2016-2020	60 сая	1-2 иргэн, хуулийн этгээд	Барилгын ханын дүүргэгч материал пенобетон хөнгөн блок үйлдвэрлэх 1 төсөлд 20 сая, барилгын хуурай хольцийн үйдвэрт 40 сая төгрөгийн зээлийг СХСангаас олгоод үйл ажиллагаа нь жигдрээд явж байна. Энэхүү зээлийг олгосноор 6 иргэн байнгын, 15 иргэн түр ажлын байраар хангагдсан.	100
	30	4.2.13.Сав баглаа боодлын үйлдвэрлэлийг бий болгоно.	2016-2020	40 сая	Ажлын байр нэмэгдэнэ	Сав баглаа боодлын чиглэлээр 2 иргэнд 40 сая төгрөгийн төслийг СХСангаас олгож байгальд ээлтэй сав баглаа боодлыг орон нутагтаа үйлдвэрлэдэг боллоо. ”Дундговьд үйлдвэрлэв” дэлгүүрт сав баглаа боодлын үйлдвэр тогтмол үйл ажиллагаа явуулж байна.	100
	31	4.2.14.Хөдөлмөрөө хорших,өрхийн үйлдвэрлэл эрхлэх үйл ажиллагааг дэмжиж,брэнд бүтээгдэхүүн бий болгоно.	2016-2020	873,8 сая	2-3цех	Хөдөлмөр, үйл ажиллагаагаа хоршин ажиллаж байгаа өрхийн жижиг үйлдвэр, үйлчилгээ эрхлэгч 31 иргэнд зээл олголоо.. Эсгий эдлэл, гар урлал, төмөр, модон эдлэл, сав баглаа боодол, утсан мах, пакеталсан дайварууд зэрэг нь аймаг сумын брэндээр удаа дараа шалгараад байна.	100
	32	4.2.15.Иргэдийн санал санаачлага оролцоотойгоор шинээр **6** жижиг дунд үйлдвэр байгуулна	2016-2020	433 542.0	Ажлын байр нэмэгдэнэ	Иргэдийн санал санаачлага, хүсэлтэд тулгуурлан өрхийн болон жижиг 18 үйлдвэрт хөнгөлөлттэй зээлийг олголоо. Үүнд: ➢ барилгын материалын 2 ➢ мах махан бүтээгдэхүүн малын гаралтай дайвар бүтээгдэхүүн боловсруулах 5 ➢ Талх нарийн боов 2 ➢ төмөр хийц эдлэл болон тавилгын үйлдвэрлэлээр 3 ➢ арьс нэхий элдэх 1, ➢ сав баглаа боодол 2, гар урлалын эсгий эдлэлийн жижиг цехын үйлдвэрлэлд 3 зэрэг үйлдвэрүүд багтаж байна	100
	33	4.2.16.Үйлдвэрлэл,үйлчилгээ, нөхөрлөл, хоршоо, ЖДҮйлдвэрлэл байгуулах иргэдийн санаачлагыг дэмжин хөнгөлөлттэй зээл олгон, ажлын байрыг нэмэгдүүлж, ажилгүйдлийн түвшинг	2016-2020	347 300.0	Ажилгүйдэл буурна	2017-2018 онд 12 нэр төрлийн үйлчилгээний чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа 22 иргэн, хуулийн этгээдэд 347 300 000 төгрөгийн хөнгөлөлттэй зээлийг олгосон.Үүнд: ➢ Хүнсний захын гадна талбайн орчныг тохижуулах 1 ➢ нийтийн хоол, хүнс үйлдвэрлэлийн тоног төхөөрөмжийн шинэчлэл, засвар хүний нөөцийн чадавхыг нэмэгдүүлэх 7 ➢ хоёрдогч түүхий эд 2 ➢ эрүүл мэнд, соёл урлаг 2	100

		0.2-оос доошгүй хувиар бууруулна				➢ Оёдол гутал нийтийн ахуйн үйлчилгээний 3 ➢ Мод, төмөр эдлэл 2 ➢ Хүнд даацын дугуй засвар, үйлчилгээ 2 ➢ Гар урлал, төөнүүр, хэвлэл 3 эдгээр 22 багтсан.Сүүлийн 2 жилд СХС-аас нийтдээ дээрх чиглэлүүдээр 48 иргэн хуулийн этгээдэд **873 842 000** зээлийг олгож шинэ ажлын байр 94 –г бий болгож идэвхтэй ажил хайгчдын тоог 21,5 хувиар бууруулсан.	
	34	4.2.17. Сум хөгжүүлэх сангийн үйл ажиллагааг нээлттэй болгож, зээлийн дээд хязгаарыг нэмэгдүүлнэ.	2016-2020		Нээлттэй болно	“Сум хөгжүүлэх сан”-гийн 2017 онд баримтлах тэргүүлэх 21 чиглэл, 2018 онд баримтлах 12 чиглэл зээлийн дэд хязгаарыг иргэн, хуулийн этгээдээр ангилан жил бүр боловсруулан ИТХ-аар хэлэлцэн батлуулж сумын сонин, аймаг сумын цахим сайт, цахим самбараар нээлттэй зарлан мэдээлж байна.	100
ТАВ.БАЙГАЛЬ ОРЧИН,ГАЗАР, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛ, УУЛ УУРХАЙН ХҮРЭЭНД ***Зорилго:Байгалийн нөөцийг зохистой ашиглаж,байгаль хамгаалах,нөхөн сэргээх,аялал жуулчлал,уул уурхайгаас орон нутагт орох орлогын хэмжээг нэмэгдүүлнэ.***							
5.1.Байгаль орчныг хамгаалах	1	5.1.1.Улсын болон орон нутгийн тусгай хамгаалалттай газар ,нутгийн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.	2016-2020		Тоо нэмэгдэнэ	Тэвшийн уул орчмын газрыгАймгийн ИТХ-ын19 дүгээр тогтоолоор 49686.4 мянган га газрыг Аймгийн тусгай хамгаалалтанд авахуулсан.	100
	2	5.1.2.Хотын төвд шинээр цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулах, өргөтгөн ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлнэ.	2016-2020		Ногоон байгууламж нэмэгдэнэ	Мандалговь 50 болон зам дагуух хайс, төв саднуудад 3492 ширхэг хайлаасыг тарьсан байна. Мөн гуян төгөлд 20.000 ширхэг хайлаас тариалахад 16.000 мянган ширхэг модны нүх ухаж хамтран ажилласан.	100
	3	5.1.3. Ашигт малтмал, хайгуул, дэд бүтэц,бусад үйл ажиллагааны улмаас эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлтийг гэрээний дагуу гүйцэтгүүлнэ.	2016-2020		Нөхөн сэргээнэ	Хогийн хуучин цэгийн 4.5га талбайг булшилж нөхөн сэргээлтийг хийлээ. Сумын төвөөс 5 км зайд элс олборлодог байсан 2 га талбайд техникийн нөхөн сэргээлтийг түгээмэл тархацтай байглийн баялаг олборлодог иргэдээр, Тэвшийн говь ХХК нь 4 га талбайд биологийн нөхөн сэргээлтийг тус тус хийлгэлээ.	100
	4	5.1.4.Айл өрхөд түлшний хэмнэлттэй, утаа бага ялгаруулдаг, зуухыг хэрэглүүлэх үйл	2016-2020		Утаа багасана	Утаа бага ялгаруулдаг түлшний хэмнэлттэй зуух авах иргэдийн судалгааг төвийн 5 багаас авч ажиллаж байна.	40

		ажиллагааг дэмжиж, агаарын бохирдлыг бууруулна.					
	5	5.1.5.Худаг,булаг,шанд,нуур цөөрмийн тоо бүртгэлийг явуулж, бэлчээрийн усны нөөцийг тодорхойлох боломжийг судална.	2016-2020		Уны нөөц бий болно	УГГХДТСГЗ-тай хөдөөгийн 4 багт ажиллаж байр зүйн зураг, усны хатуужилтын судалгаа бүхий тайлантай боллоо. Нийт 367 ширхэг уст цэгийг бүртгэлээ.	100
	6	5.1.6.Ан амьтны тооллогыг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлж, ховор ан амьтны амьдрах орчныг тэтгэх,тарвага нутагшуулах арга хэмжээ авна.	2016-2020		Тоо өснө	Эко-үйлчилгээ ТББайгууллага ан амьтны тооллогонд байгаль хамгаалагч О.Баттөмөр хамтран хийлээ. Мөн Далай багийн нутаг Хаалган хад орчимд 20 тарвага нутагшуулан энэ оны тооллогоор 34 ширхэг болон өсөөд байна.	70
	7	5.1.7.Байгаль орчныг хамгаалах хяналтын үр дүнг дээшлүүлэн, ИНБайгууллага, иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.	2016-2020		Зөрчил буурна.	**М**онголын байгаль орчны иргэний зөвлөлийн удирдах зөвлөлийн гишүүн Ж.Ганбаатартай байгаль орчныг хамгаалах хяналтын үр дүнг дээшлүүлэх зорилгоор хамтран ажиллах санамж бичиг байгуулан ажиллаж байна.	40
	8	5.1.8.Малчдын эзэмшиж байгаа өвөлжөө, хаваржааны доорх газрыг гэрчилгээжүүлэх ажлыг үргэлжлүүлнэ.	2016-2020		Хууль хэрэгжинэ	Иргэдийн хүсэлт,багийн ИНХурлын саналын дагуу 64 малчинд өвөлжөө, хаваржааных нь доорх 32,0 га газрыг эзэмшүүллээ.	70
	9	5.1.9.Сумын газар зохион байгуулалтыг сайжруулж , иргэдийн хүсэлтийн дагуу иргэн бүрт газар өмчлүүлэх ажлыг үргэлжлүүлнэ.	2016-2020		Хууль хэрэгжинэ	Монгол улсын иргэнд үнэгүйгээр газар өмчлүүлэх ажлыг үргэлжлүүлэн зохион байгуулж, 3237 иргэнд 263,3га газрыг хуулийн дагуу өмчлүүллээ. 2003 оноос хойш нийт хүн амын /15508/ 60,1 хувь буюу 9343 иргэн газар өмчиллөө.	70
	10	5.1.10 Иргэн аж ахуй нэгж байгууллагад газрыг эзэмшүүлж, эзэмшил газрын ашиглалтыг	2016-2020		Иргэдийн хамрагдалт	Худалдаа, үйлчилгээний зориулалтаар 5 иргэнд 0,36 га, ШТС-ын зориулалтаар 1 иргэн, 2 ААН-д 628,9га, 30мВТ-ын нарны цахилгаан станц байгуулах зориулалтаар, 2 ААН-д 0,86га газрыг шинээр эзэмшүүлж, гэр бүлийн хэрэгцээний зориулалтаар 1	70

		сайжруулна.				иргэнд 0,07 га газрыг эзэмшүүллээ. Сумын засаг даргын 8 удаагийн захирамжаар өвөлжөө, хаваржааны доорх газрын, гэр бүлийн хэрэгцээний, үйлчилгээний зориулалтаар эзэмшиж байгаа 6 иргэн, 2 ААН-ийн 4,1га газрыг шилжүүлэн эзэмшүүллээ.	
	11	5.1.11.Хотын хогийн нэгдсэн цэгийг шуух , хашаажуулах ажлыг зохион байгуулж, байгаль орчны бохирдлыг багасгана.	2016-2020	50 сая		ОНХСангийн 50 сая төгрөгний санхүүжилтээр хийгдсэн хогийн шинэ цэгийг хашиж, хог булшлах 60*60*.5 харьцаатай нүх ухах ажлын зураг төсвийг хийлгэж, ажлын явц, гүйцэтгэл, чанарт хяналт тавьж ашиглалтанд хүлээж авлаа. ХХГазраас тус бүр 10 хүнтэй 3 ээлжийн буюу 30-н иргэнээр хогийн талбайн гадна орчны 360 га талбайд тархсан их хэмжээний хогийг цэвэрлүүлэх ажлыг зохион байгууллаа.	100
	12	5.1.12. Хотын хогийн менежментийг сайжруулна.	2016-2020		-эзэнгүй хогны хэмжээ багасна.	Хот тохижуулах ОНӨААТҮГазрыг байгуулагдан хог хаягдлын асуудлыг шийдвэрлэж байна..	70
	13	5.1.13.Сумын хилийн цэсийн асуудлыг шийдвэрлэх боломжийг эрэлхийлнэ.	2016-2020			2018 оны 10 сард сумын хилийн цэсийн маргаантай байгаа газруудын судалгаа, дэлгэрэнгүй тайлбарын судалгааг Багийн Засаг дарга нараас авч нэгтгэн аймгийн ГХБХБГазарт хүргүүллээ.	40
5.2.Аялал жуулчлалыг дэмжих	14	5.2.1. Уламжлалт зан заншил,нутгийн онцлогийг харуулсан тэмээний баяр,айрагны баяр,ардын урлагийн наадамд иргэдийг оролцуулна.	2016-2020	952.0		Морьтны соёл-Айрагны баяр-2018 арга хэмжээнд тус сум зохион байгуулалт идэвх санаачлагатай сумаар шалгарч талархал хүртлээ. Мөн хамгийн сайхан айрагтай айл Тэвш баг Ш.Батбаатар Морьтны гоё эдлэл хэрэглэл Үйзэн баг Н.Дорждагва Сайхан хөхүүр ТэвшбагШ.Батбаатар МорьайрагнытухайдуунытэмцээндҮйзэнбагЦ.Даваанямм СайханжороомopьНаранбагГ.Бадам-Очирнар идэвхтэй оролцлоо. Малчдын бага наадмыг хөдөөгийн малчин иргэдийн дунд зохион байгууллаа	100
	15	5.2.2.Жуулчны бааз байгуулан ажиллаж байгаа иргэдтэй хамтран ажиллана.	2016-2020			Тус сумын иргэдээс Рашаантын ам” эко амралтын газар,“Сүлд морь” ХХК амралтын газар, “Ачлал оргил” амралтын газрыг ажиллуулж байна	40

5.3.Ашигт малтмал,уул уурхайн хяналтыг сайжруулах	16	5.3.1.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдийн хуулиар хүлээсэн үүргийн биелэлтэнд тавих хяналтын үр дүнг дээшлүүлнэ.	2016-2020		Хууль хэрэгжинэ	Тэвшийн говийн нүүрсний уурхайн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг дүгнэн төлөвлөгөөт хяналт шалгалтыг хийхээр Байгаль орчин аялал жуулчлалын газар, МХГазартай хамтран шалгалт хийж, бага эрслэлтэй гэж үнэлэн цаашид анхаарч ажиллах талаар зөвлөгөө өглөө.	70
	17	5.3.2.Сумын нутаг дэвсгэрт байгаа элс,хайрга олборлолтын хяналтыг сайжруулж,татварын орлогыг бүрдүүлэхэд анхаарч ажиллана.	2016-2020			Түгээмэл тархацтай байгалийн баялагийн хяналтыг 7 хоногт 2-3 удаа тогтмол хийж ажиллаж байна. Татварын орлого 20.530.500 төвлөрүүлээд байна.	100
ЗУРГАА.БҮТЭЭН БАЙГУУЛАЛТ,ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ХҮРЭЭНД*Зорилго: Улсын болон орон нутгийн хөрөнгө оруулалтыг сумын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөнд тулгуурлан нэмэгдүүлж,бүтээн байгуулалтыг өрнүүлнэ.*							
6.1.Дэд бүтцийг сайжруулах	1	6.1.1.Аймгийн төвд 35 мвт хүчин чадалтай дулааны станц,4 км шугам хоолой, дулаан дамжуулах төвийн барилгыг барьж,айл өрх,байгууллагуудыг хэрэглээний халуун усаар хангана.	2016-2020			Үнэлэх боломжгүй	-
	2	6.1.2.Гэр хорооллын 0,4 кв-ын цахилгааны шугамыг төмөр бетон тулгуур,бүрээстэй утсаар сольж,ухаалаг тоолуурын систем нэвтрүүлнэ.	2016-2020			Үнэлэх боломжгүй	-
	3	6.1.3.Гэр хорооллын шинэ суурьшлын цахилгааны хангамжийг сайжруулах арга хэмжээ авна	2016-2020	122,2 сая	Газар олголт нэмэгдэнэ.	Өмнөговийн чиглэлийн засмал замын урд талын шинэ суурьшлын бүсэд аймгийн ОНХСангийн 122,2 сая төгрөгний хөрөнгө оруулалтаар "Эрчим Өбү" ХХК 3,6 км урттай, 6квт цахилгаан дамжуулах агаарын шугамыг тавилаа.	70
	4	6.1.4.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан зорчих замыг нэмэгдүүлнэ.	2016-2020		Стандартын шаардлага хангагдана	Найрамдлын гудамжны зүүн талд, тагнуулын газрын урд тус тус баригдсан 12,16 айлын 3 орон сууц шинээр баригдаж ашиглалтанд орлоо. Эдгээр газруудад хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан шат,бариултай хашлага зэргийг хийх үүрэг өгч хэрэгжүүллээ.	70

	5	6.1.5.Төвийн цэвэр усны нэгдсэн системд ус цэвэршүүлэх тоног төхөөрөмж суурилуулах, хэрэглээний халуун усаар хангах хөтөлбөр хэрэгжүүлж,иргэдийн эрүүл амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.	2016-2020			Үнэлэх боломжгүй	-
	6	6.1.6.Төвийн гэр хороолол,Хүүхдийн паркыг бохир усны шугамын сүлжээнд холбоно.	2016-2020			Үнэлэх боломжгүй	-
	7	6.1.7.Малчны хороолол бий болгож ,мал бүхий өрхийг хотын төвөөс гадагш гарган төвлөрүүлэх, дэд бүтцийг шийдвэрлэнэ.	2016-2020			Үнэлэх боломжгүй	-
6.2.Барилга,хот байгууламжийг шинээр нэмэгдүүлж,тохижилтыг сайжруулах	8	6.2.1.Цэнгэлдэх хүрээлэнгийн барилгыг дуусгаж ашиглалтанд оруулна.	2016-2020	50 сая		Төв цэнгэлдэх хүрээлэнгийн гадна цахилгааны ажлыг 50 сая төгрөгөөр хийлээ. Тухайн байгууламжийг аймгийн Биеийн тамир спортын газарт хүлээлгэн өгсөн.	70
	9	6.2.2.Айраг ,Мандал багийн нутагт 480 айлын нийтийн орон сууц, үйлчилгээний барилга байгууламж,100 айлын ЭКО жишиг хаусын барилга барина.	2016-2020			Үнэлэх боломжгүй	-
	10	6.2.3. Суманд 180 хүүхдийн шинэ цэцэрлэг барина.	2016-2020			Цэцэрлэгийн барилгын ажил 60% хийгдлээ. Хүйтний улирал эхэлсэнтэй холбоотой түр ажил зогссон байгаа 2019 оны 4 сараас дахин ажлаа эхлэнэ.	70
	11	6.2.4.Сумын 1-р цэцэрлэгийн барилгыг буулган, шинээр барина	2016-2020			Үнэлэх боломжгүй	-

	12	6.2.5.Сумын ЗДТГазрын барилгыг шинээр барина.	2016-2020			Үнэлэх боломжгүй	-
	13	6.2.6.Зарим сургуулийн хичээлийн болон дотуур байрны барилгад засвар хийнэ.	2016-2020	203.4 с ая	Сурах орчин сайжирна.	Сумын ЭДЦСургуулийн дотуур байрны дээврийг аймгийн ОНХСангийн 57.3 сая төгрөгөөр гүйцэтгэлээ. 5-р цэцэрлэгийн их засварыг “Өвсний үндэс”-Хүний аюулгүй байдлыг хангах буцалтгүй тусламжийн хөтөлбөрийн 146,067,033 төгрөгөөр гүйцэтгэлээ.	100
	14	6.2.7. Зарим сургууль,цэцэрлэгийн гадна орчин,тоглоомын талбайг тохижуулна.	2016-2020	17 сая	Аюулгүй орчин бий болно.	Сумын 2.3.4.5.6.7 цэцэрлэгүүдийг гадна гэрэлтүүлэгтэй болгох ажлыг сумын ОНХСангийн санхүүжилтээр “ХАЯ ТЕКИ” ХХК гүйцэтгэлээ.	100
	15	6.2.8.Зохиомол биологийн цэвэрлэгээтэй бохир ус цэвэрлэх байгууламж ашиглалтанд оруулна.	2016-2020			Үнэлэх боломжгүй	-
	16	6.2.9.Айраг,Мандал багт 2,8 км хатуу хучилттай зам барина.	2016-2020			Үнэлэх боломжгүй	
	17	6.2.10. Замын сангийн хөрөнгөөр аймгийн төвд шинээр зам барих, засварлах, явган хүний зам талбай байгуулна.	2016-2020	54.9 сая	Иргэдийн санал шийдвэрлэг дэнэ.	Замын сангийн 52.859.549 төгрөгөөр “Их логийн говь” ХХКомпани аймгийн төвийн Худалдааны гудамж, Сургуулийн гудамж, Найрамдлын гудамж ,Бага тойруу, Буяннэмэхийн өргөн чөлөө,Залуучуудын гудамжны замуудын эвдрэлд нөхөөс хийж, 2000.0 төгрөгөөр “Их логийн говь” ХХКомпани Чагдаржавын талбайг тойрсон таван босоо тэмдэг, Говийн Ирээдүй цогцолбор сургуулийн баруун талын авто замд 1, 4, 6-р цэцэрлэгийн хойд замд 2, Мандал сургуулийн зүүн талын замд 1 нийт 4 хурд сааруулагч хийсэн байна.	100
	18	6.2.11.Гэр хорооллын гудамжнуудыг цэгцлэх, хөндлөн гарц гаргаж, хашааг жигдрүүлэх, тохижуулах арга хэмжээг иргэдийн оролцоотойгоор хэрэгжүүлнэ.	2016-2020	72.8	Тохижилтын ажилд иргэдийн оролцоо нэмэгдэнэ.	Цагдаагийн газартай хамтран Гадна тохижилт-Аюулгүй орчин болзолт уралдааныг зохион байгууллаа.Энэ арга хэмжээнд Тогоогийн говь ХХК, Ялгуум билэгт ХХК, ХХҮГ тус тус шалгарлаа. Төсөвт байгууллагуудын дунд “Ахмадуудаа тусалъя” уриалгыг өрнүүлэн 34 байгууллага, ААНэгжүүд 34 ахмад настанд 14.0 сая төгрөгийн тохижилт , дэмжлэг туслалцаа үзүүллээ. Баг тус бүр 2 гудамжыг жишиг байдлаар тохижуулах сонгож нэгэн жигж өгнөөр хаалга будах, модон хашааг зосдох өнгө үзэмж сайжруулах ажлыг хийлээ. /Айраг багийн 1,2-р гудамж, Мандал багийн 1,2-р гудамж, Нарлаг багийн 1, Найрамдлын өндөрлөг,	100

						Арвижих багийн зоог-1, Арвижих-4 гудамж, Боржигон багийн 9,10 –р гудамж/ Иргэдийн хэрэгцээ шаардлаганд тулгуурлан Айраг баг 1, Арвижих баг 2 гарцыг тус тус гаргалаа. Сумын ОНХСангийн 8.853.901 төгрөгөөр “Агаар салхивч” ХХК нь хүнсний зах орчмын барилга байгууламжид 3 худагтай 120м урт бохирын шугам шинээр хийж суурилуулах ажлыг хийлээ. Хаягжуулалтын тухай хуулийн дагуу “Хаягийн мэдээллийн сан” байгуулах ажлыг “ГЕОКАД” ХХК хийж. суманд стандартын хаягын тэмдэг суурилуулах ажлыг “МЭП СҮРВЭЙ” ХХК гэр хорооллын хашааны хаяг 1005ш, гэр хорооллын гудамжны хаягийн тэмдэг 168ш, байшин барилгын хаягийн тэмдэг 222ш, орцны тэмдэг 70, гудамжны чиглэлийн тэмдэг /3 чиглэлтэй/ 8ш, гудамжны чиглэлийн тэмдэг /4 чиглэлтэй/ 6ш тус тус хаягийг аймгийн ОНХСангийн 50 сая төгрөгөөр хийж гүйцэтгэж байна.	
	19	6.2.12.”Гэрэлтэй Мандалговь”, ”Ногоон Мандалговь”, ”Шинэ гудамж” төслүүдийг хэрэгжүүлнэ.	2016-2020	247.9 сая	Хотын тохижилт сайжирна.	Буян нэмэхийн өргөн чөлөө, Залуучууд, Бага тойруу, Сургуулийн гудамжны 126 ширхэг лед гэрэлтүүлгийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх 120 вт –ын 126 ш лед толгойг “Хая Тэк” ХХКомпани 23.500.000 –өөр нийлүүллээ. Хүүхдийн паркаас МТ ШТС хүртэл улсын чанартай зам дагуу 65 ш тулгуур шон бүхий гэрэлтүүлэг хийх ажлыг Эрчим сансар ХККомпани 176.411.651 төгрөгөөр хийж гүйцэтгэлээ. Буяннэмэхийн өргөн чөлөөний замын хоёр талаар нийт 1400 ш хайлаасны суулгацыг суулгаж усалгаа, арчилгааг хийж байна. Ургалт 95% байна. Аймгийн төвийн ногоон байгууламжыг хайсжуулах ажлын гүйцэтгэгчээр “Дөл БГМ” ХХК шалгарч Ж.Наранцаралтын гудамж, бага тойруугийн гудамжинд хашлага хайс хийлээ. Аймгийн орон нутгийн хөгжлийн сангийн 48 сая төгрөгийн санхүүжилтээр 800 гаруй метр газарт ногоон байгууламжыг хамгаалах хайс хашлага хийж дуусгасан.Хүнсний зах орчмын замын дундах зурвас газарт говийн шаварлаг хөрсөнд ургах чадвартай Уд модыг БНХАУ-ын Эрээн хотоос авчирч туршилт байдлаар тарилаа.	100
	20	6.2.13.Төвийн орон сууцны хэрэглэгчдийн дулааны гадна болон дотор шугам сүлжээг үе шаттай	2016-2020		Дулааны хангамж сайжирна.	Үнэлэх боломжгүй	-

		шинэчилнэ.					
	21	6.2.14.Хотын төвийн авто замын зарим уулзваруудад гэрлэн дохио суурилуулна.	2016-2020	104.6 сая	Авто машины зөрчил багасана	Цаг уурын уулзвар “Оптик энержи” ХХК аймгийн орон нутгийн хөгжлийн сангийн 62,084,602 төгрөгөөр хийж гүйцэтгэхээр гэрээ байгуулж ажлын гүйцэтгэл 30% -тай явагдаж байна. Жаст ШТС-ын уулзвар “Сүлжээт зам” ХХК /захирал Ж.Болдбаатар/ аймгийн ОНХСангийн 42.686.294 төгрөгөөр хийж гүйцэтгэлээ.	100

ХЭРЭГЖИЛТ НЭГТГЭСЭН:

ЗДТГАЗРЫН ДАРГА Б.ОЮУНЧИМЭГ

ХЭРЭГЖИЛТ ХЯНАСАН:

САНЦАГААН СУМЫН ЗАСАГ ДАРГА БӨГӨӨД

МАНДАЛГОВЬ ХОТЫН ЗАХИРАГЧ Р.МӨНХТОГТОХ